

4 25. 3. 1993

PAPEŽSKÁ RADA PRO JEDNOTU KŘESŤANŮ

DIREKTÁŘ K PROVÁDĚNÍ EKUMENICKÝCH PRINCIPŮ A NOREM

PŘEDMLUVA

1. Úsilí o jednotu křesťanů bylo jednou ze zásadních otázek Druhého vatikánského koncilu. Ekumenický direktář, po němž Druhý vatikánský koncil volal a jenž byl vydán ve dvou částech, první v r. 1967 a druhá 1970,¹ "poskytl nesmírně cenné služby ve vedení, koordinaci a rozvoji ekumenického úsilí".²

Důvody k revizi

2. Kromě direktáře byla odpovědnými autoritami vydána řada dalších dokumentů zabývajících se ekumenizmem.³

Promulgace nového *Kodexu kanonického práva* latinské církve (1983) a *Kodexu kánonů východních církví* (1990) vytvořila v oblasti ekumenizmu pro věřící katolické církve částečně novou disciplinární situaci.

Stejně i nedávno vydaný "*Katechismus katolické církve*" (1992) obsahuje ekumenický rozměr jako součást základního učení určeného všem věřícím církve.

3. Nadto se od dob koncilu zintenzivnily bratrské vztahy k církvím a církevním společenstvím, s nimiž nemáme plné společenství; byly zahájeny teologické dialogy a jejich počet vzrostl. Svatý otec ve své promluvě na plenárním zasedání Sekretariátu (1988), jež bylo věnováno revizi direktáře, poznamenal, že "šíře záběru ekumenického hnutí, rostoucí počet prohlášení vzešlých z dialogu, naléhavost, s níž pocítujeme potřebu větší účasti celého Božího lidu v tomto hnutí, a přesná doktrinární informace, která je vzhledem k patřičnému zapojení se do ekumenického hnutí nezbytná, to vše nepochybně vyžaduje bezodkladné vydání direktiv odrážejících současný stav".⁴ V tomto duchu a ve světle tohoto vývoje byla provedena revize direktáře.

Komu je direktář určen

4. Direktář je určen pastýřům katolické církve, ale týká se také všech věřících, kteří jsou vyzýváni k tomu, aby se modlili za jednotu křesťanů a pracovali pro ni pod vedením svých biskupů. Biskupové, individuálně ve své vlastní diecézi a společně pro

celou církev, jsou, pod autoritou Apoštolského stolce, odpovědni za nasměrování ekumenizmu a jeho iniciativy.⁵

5. Zároveň doufáme, že direktář poslouží také členům církví a církevních společenství, která nejsou s katolickou církví v plném společenství. Společně s katolíky usilují o zvýšení kvality ekumenické činnosti. Pro ně bude prospěšné znát směr, jenž chtějí dát ekumenické činnosti lidé vedoucí ekumenické hnutí v katolické církvi, a kritéria, která pro ně církev oficiálně schválila. Bude jim nápomocen jak při hodnocení iniciativ vycházejících od katolíků, tak při hledání odpovídající reakce, a zároveň jim poslouží k lepšímu porozumění katolických reakcí na jejich iniciativy. Měli bychom mít na paměti, že úmyslem direktáře není zabývat se vztahy katolické církve k sektám nebo novým náboženským hnutím.⁶

Cíl direktáře

6. Cílem nového direktáře je být nástrojem sloužícím celé církvi a zvláště těm, kdo jsou přímo zapojeni do ekumenické činnosti katolické církve. Úmyslem direktáře je motivovat ji, vést a osvětlovat a z pravomoci náležící Papežské radě pro jednotu křesťanů vydat závazné pokyny k řešení některých zvláštních případů.⁷ Čerpaje ze zkušeností, jež církev učinila od dob koncilu, a s ohledem na současnou ekumenickou situaci, direktář uvádí již zavedené normy, podle nichž jsou koncilní rozhodnutí uváděna do praxe a dále rozvíjena, a případně je přizpůsobuje současnému stavu. Posiluje struktury vytvořené na podporu a pro vedení ekumenické činnosti na všech úrovních církve. Direktář v naprostém respektu k pravomocem autorit na různých úrovních objasňuje a podává univerzálně použitelné normy účasti katolíků na ekumenické činnosti. Jejich uváděním do praxe bude zajištěna důslednost a koordinace jednotlivých aspektů ekumenické praxe, jimiž partikulární církve⁸ a uskupení místních církví reagují na svou vlastní situaci. Bude zárukou, že ekumenická činnost celé katolické církve bude prováděna v souladu s jednotou víry a disciplínou spojující katolíky dohromady. V současné době se místy vyskytují určité tendence k zmatkům v nauce. Též v ekumenické oblasti je velmi důležité, stejně jako v jiných oblastech, vyvarovat se zneužití, která by mohla přispět k doktrinálnímu indiferentizmu nebo jej vyvolat. Nedodržování pokynů církve zabývajících se touto otázkou vytváří překážku pokroku v pravém úsilí o plnou jednotu křesťanů. Úkolem místního ordináře, biskupských konferencí a synod východních katolických církví je

dohlížet na přesné uplatňování zásad a norem obsažených v ekumenickém direktáři a s pastorační péčí se bedlivě vystříhat jakýchkoli odchylek, které se jim vymykají.

Obsah direktáře

7. Direktář začíná prohlášením, jímž se katolická církev zavazuje k úsilí o ekumenizmus (I. kapitola). Následuje výčet kroků podniknutých katolickou církví na jeho uvedení do praxe. Vykonává je prostřednictvím organizování a formace vlastních členů (II. a III. kapitola). Právě těmto organizovaným a formovaným členům je určena IV. a V. kapitola o ekumenické činnosti.

I. Úsilí o jednotu křesťanů

Ekumenické úsilí katolické církve, spočívající na naukových zásadách Druhého vatikánského koncilu.

II. Organizace katolické církve ve službě jednotě křesťanů

Osoby a struktury zabývající se podporou ekumenizmu na všech úrovních; normy řídící jejich činnost.

III. Ekumenická formace v katolické církvi

Kategorie osob formovaných a osob za formaci zodpovědných; cíle a metody formace; naukové a praktické aspekty formace.

IV. Společenství v životě a v duchovní činnosti mezi pokřtěnými

Společenství existující s ostatními křesťany na základě svátostného pouta křtu a normy pro společnou modlitbu a další duchovní činnosti, včetně zvláštních případů společného přístupu ke svátostem.

V. Ekumenická spolupráce, dialog a společné svědectví

Zásady, různé formy spolupráce křesťanů a normy pro ně s ohledem na dialog a společné svědectví světu.

8. Proto byly v době neustále zřetelnější sekularizace, jež volá křesťany v naději na Boží království ke společné činnosti, formulovány normy upravující vztahy mezi katolíky a ostatními křesťany a jednotlivé formy konkrétní spolupráce, aby úsilí o jednotu, jež je Kristovým přáním, bylo harmonické a důsledné, v linii Druhého vatikánského koncilu a v souladu s principy vytyčenými tímto koncilem.

I

ÚSILÍ O JEDNOTU KŘESŤANŮ

9. Snahou ekumenického hnutí je odpovídat na dar Boží milosti, jímž jsou všichni křesťané povoláni k víře v tajemství církve podle Božího plánu, kterým chce Bůh skrze Ducha svatého přivést lidstvo ke spáse a k jednotě v Kristu. Toto hnutí je volá k naději, že se Ježíšova modlitba "aby všichni byli jedno" plně uskuteční.⁹ Volá je k lásce, která je novým Kristovým přikázáním a darem, jímž Duch svatý spojuje všechny věřící. Druhý vatikánský koncil katolíky jasně žádá, aby láskyplně činili první kroky a přicházeli za všemi ostatními křesťany s láskou toužící v pravdě překonat vše, co je od sebe navzájem rozděluje, a aktivně se na překonávání rozdělení podílet. Podle koncilu mají katolíci jednat s nadějí a v modlitbě a podporovat jednotu křesťanů. Podněcovat a vyučovat je bude jejich víra v tajemství církve a jejich ekumenická činnost bude inspirována a vedena pravdivým chápáním církve jakoby "svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva".¹⁰

10. Učení církve o ekumenizmu je spolu s povzbuzením k naději a výzvou k lásce oficiálně vyjádřeno v dokumentech Druhého vatikánského koncilu, a obzvláště v konstituci *Lumen gentium* a v dekretu *Unitatis redintegratio*. Pozdější dokumenty o ekumenické činnosti církve, včetně *Ekumenického direktáře* (1967 a 1970) jsou stavěny na teologických, duchovních a pastoračních zásadách vyslovených v koncilních dokumentech. Plněji zkoumají některá témata uváděná koncilními dokumenty, rozvíjejí teologickou terminologii a podávají podrobnější normy jednání, všechno však na základě samotného učení Druhého vatikánského koncilu. To vše je vlastním obsahem učení, které bude v této kapitole nastíněno. Toto učení tvoří základ direktáře.

Církev a její jednota v Božím plánu

11. Koncil staví tajemství církve do tajemství Boží moudrosti a dobroty, jímž Bůh přitahuje celou lidskou rodinu a také veškeré stvoření k jednotě se sebou.¹¹ S tímto cílem Bůh poslal na svět svého jediného Syna, který byl povýšen na kříži, byl oslaven a seslal Ducha svatého, jehož prostřednictvím volá a shromažďuje k jednotě víry,

naděje a lásky lid Nové úmluvy, kterým je církev. Pro upevnění své svaté církve všude na zemi až do skonání světa svěřil Kristus sboru Dvanácti, do jejichž čela vyvolil Petra, úkol učit, řídit a posvěcovat. Ježíš Kristus chce, aby věrným hlásáním evangelia, udělováním svátostí prostřednictvím apoštolů a jejich nástupců i jejich láskyplným vedením při působení Ducha svatého jeho lid rostl a společenství tohoto lidu dorůstalo k dokonalosti.¹² Koncil představuje církev jako nový lid Boží shromažďující v sobě veškeré bohatství rozmanitosti mužů a žen všech národů a kultur, obdařených nesčetnými dary přírody a milosti, sloužících sobě navzájem a vědomých si toho, že jsou na svět poslání pro jeho spásu.¹³ Ve víře přijímají slovo Boží, jsou pokřtěni v Krista a biřmováni Duchem svatým, seslaným v den letnic, a společně slaví v eucharistii svátost těla a krve Kristovy:

"Duch svatý, který sídlí ve věřících a naplňuje i řídí celou církev, vytváří ono podivuhodné společenství věřících, a tak hluboce všechny v Kristu spojuje, že je zdrojem jednoty církve. On sám rozděluje milosti a služby a obohacuje rozličnými dary církve Ježíše Krista 'pro přípravu křesťanů k úkolům, které mají plnit, aby Kristovo tělo dělalo pokroky'".¹⁴

12. Božím lidu v jeho společném životě víry a svátostí slouží svěcení služebníci: biskupové, kněží a jáhnové.¹⁵ Veškerý lid Boží, sjednocený trojitým poutem víry, svátostného života a hierarchické služby, se tudíž stává tím, co tradice víry od Nového zákona¹⁶ vždy nazývala koinoníí/společenstvím. Toto je klíčový pojem, kterým byla inspirována eklesiologie Druhého vatikánského koncilu¹⁷ a kterému současné učení magisteria přikládá velký význam.

Církev jako společenství

13. Společenství, ve které křesťané věří a doufají, je svou nejhlubší podstatou jejich spojením s Otcem prostřednictvím Krista v Duchu. O letnicích byl dán církvi, společenství svatých, a byl jím přijat. Společenství svatých dosahuje své plnosti v nebeské slávě, ale uskutečňuje se již v pozemské církvi, putující k této plnosti. Ti, kdo žijí spojení poutem víry, naděje a lásky, vzájemné služby, společného učení a svátostí, pod vedením svých pastýřů¹⁸ jsou součástí společenství tvořícího Boží království. Toto společenství dochází konkrétního uskutečnění v partikulárních církvích, z nichž je každá shromážděna kolem svého biskupa. V každé "je opravdu přítomna a působí

jedna, svatá, katolická a apoštolská církev Kristova".¹⁹ Toto společenství je svou přirozeností univerzální.

14. Společenství církví je udržováno a projevováno obzvláště společenstvím jejich biskupů. Společně tvoří sbor, který je nástupcem apoštolského sboru. V čele tohoto sboru stojí římský biskup jako nástupce Petřův.²⁰ Biskupové tak zaručují, že církve, v nichž konají svou službu, jsou pokračováním jediné církve Kristovy založené na víře a službě apoštolů. Koordinují duchovní činnost a dary věřících a jejich sdružení přispívajících k budování církve a plnému vykonávání jejího poslání.

15. Každá partikulární církev, vnitřně sjednocená a mající společenství s jednou, katolickou a apoštolskou církví, je vysílána ve jménu Kristově a v moci Ducha, aby přinášela evangelium Království stále více lidem a nabízela jim společenství s Bohem. Jeho přijetím tyto lidé vstupují do společenství se všemi, kdo jej přijali již dříve, a společně s nimi tvoří pravou Boží rodinu. Prostřednictvím tohoto spojení rodina vydává svědectví o svém společenství s Bohem. Tímto posláním církev je naplňována Ježíšova modlitba, neboť se modlil: "Aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal".²¹

16. Společenství uvnitř partikulárních církví a mezi nimi navzájem je Boží dar. Musí být přijímán s radostnými díky a pečlivě rozvíjen. Zvláštním způsobem je pěstován těmi, kdo jsou povoláni ke službě církvi jako její pastýři. Jednota církve se uskutečňuje uprostřed bohaté rozmanitosti. Rozmanitost je jedním z rozměrů katolicity církve. Velké bohatství rozmanitosti někdy může působit napětí uvnitř společenství. Přes tato napětí však Duch nepřestává v církvi působit a volá křesťany v jejich rozmanitosti k ještě hlubší jednotě.

17. Katolíci chovají pevné přesvědčení, že jediná církev Kristova subsistuje v katolické církvi "řízené Petrovým nástupcem a biskupy ve společenství s ním".²² Vyznávají, že plnost zjevené pravdy, svátostí a služby, které dal Kristus k budování své církve a k vykonávání jejího poslání, se nalézá uvnitř katolického společenství církve. Katolíci samozřejmě vědí, že sami o sobě plně nevyužívali a nevyužívají prostředků milosti, jimiž je církev obdarována. Přesto však nikdy neztrácejí důvěru v církev. Jejich víra je ujišťuje, že církev zůstává "důstojnou snoubenkou svého Pána, která se nepřestane působením Ducha svatého obnovovat, dokud cestou kříže nedojde ke světlu, které nezapadá".²³ Proto, když katolíci používají slov "církev", "ostatní

církve", "*ostatní církve a církevní společenství*" atd. v souvislosti s těmi, kdo nemají plné společenství s katolickou církví, musíme mít neustále na paměti toto pevné přesvědčení a vyznání víry.

Rozdělení křesťanů a opětovné nastolení jednoty

18. Lidská pošetilost a hříšnost se však v určitých dobách stavěla proti záměru Ducha svatého, jímž je jednota, a oslabila moc lásky, jíž překonává napětí vznikající v průběhu života církve. K určitým roztržkám docházelo od samého počátku církve. Později se objevily vážnější rozpory a východní církve se ocitly mimo plné společenství s Římským stolcem nebo se západní církvi.²⁴ Hlubší rozdělení na Západě později způsobila vznik dalších církevních společenství. Tyto roztržky se týkaly doktrinních nebo disciplinárních otázek a také podstaty církve.²⁵ Dekret o ekumenizmu Druhého vatikánského koncilu uznává, že některé rozpory vznikly "leckdy ne bez viny lidí z obou stran".²⁶ Ať už lidská vina způsobila společenství sebevětší újmu, nikdy je nezničila. Katolická církev si ve skutečnosti udržela plnost jednoty Kristovy církve, zatímco ostatní církve a církevní společenství, přestože nejsou v plném společenství s katolickou církví, si s ní ve skutečnosti určité společenství uchovala. Koncil prohlašuje: "Jednota, o níž věříme, že subsistuje v katolické církvi, a o níž doufáme, že bude stále více vzrůstat až do konce věků".²⁷ Koncilní dokumenty poukazují z jedné strany na elementy, které jsou společné katolické církvi a východním církvím,²⁸ a z druhé strany na ty, které jsou společné katolické církvi a jiným církvím a církevním společenstvím.²⁹ "Neboť Duch Kristův se nezdráhá používat jich jako prostředků spásy".³⁰

19. Žádný křesťan se však s těmito formami společenství nesmí spokojovat. Neodpovídají Kristově vůli a oslabují jeho církev při vykonávání jejího poslání. Boží milost vede zvláště v našem století příslušníky mnoha církví a církevních společenství k úsilí o překonání rozdělení, která jsou dědictvím minulosti, a k novému budování společenství lásky modlitbou, lítostí a vzájemnými prosbami o odpuštění hříchů současné i dřívější nejednoty, setkáváním se v konkrétních formách spolupráce a v teologickém dialogu. Tyto snahy a činnosti byly shrnuty pojmem "ekumenické hnutí".³¹

20. Katolická církev se na Druhém vatikánském koncilu slavnostně zavázala, že bude usilovat o jednotu křesťanů. Dekret *Unitatis Redintegratio* vysvětluje, že jednota, kterou chce Kristus pro církev, se uskutečňuje "věrným hlásáním evangelia a udělováním svátostí prostřednictvím apoštolů a jejich nástupců, totiž biskupů s Petrovým nástupcem jako hlavou, i jejich láskyplným vedením", a jednotu nahlíží jako sestávající z "vyznávání jedné víry,... společného slavení bohoslužby a bratrské svornosti Boží rodiny".³² Tato jednota, která ze své podstaty vyžaduje plné a viditelné společenství všech křesťanů, je konečným cílem ekumenického hnutí. Koncil potvrzuje, že jednota v žádném případě nepožaduje obětovat bohatou rozmanitost spiritualit, disciplíny, bohoslužebných ritů a podrobných zpracování zjevené pravdy, která mezi křesťany vyrostla, pokud tato rozmanitost zůstává věrná apoštolské tradici.³³

21. Od dob Druhého vatikánského koncilu je ekumenická činnost celé církve inspirována a vedena jednotlivými dokumenty a iniciativami Svatého stolce a ekumenická činnost partikulárních církví dokumenty a iniciativami biskupů, synod východních katolických církví a biskupských konferencí. Je nutno si povšimnout také pokroku, jehož bylo dosaženo v různých druzích ekumenického dialogu a v četných formách ekumenické spolupráce. Ekumenizmus se slovy Biskupské synody konané v roce 1985 "hluboce a nesmazatelně zapsal do povědomí církve".³⁴

Ekumenizmus v životě křesťanů

22. Ekumenické hnutí je Boží milost daná Otcem v odpověď na Ježíšovu modlitbu³⁵ a na prosby, které církvi vnuká Duch svatý.³⁶ Přestože je uskutečňováno v rámci všeobecného poslání církve, jímž je spojit lidstvo v Kristu, jeho vlastním úkolem je znovu nastolit jednotu křesťanů.³⁷ Ti, kdo jsou pokřtěni v Kristově jménu, jsou touto pouhou skutečností voláni, aby se zapojili do úsilí o nalezení jednoty.³⁸ Společenství pokřtěných tíhne k plnému společenství církve. Žít svůj křest znamená být vtažen do Kristova poslání, kterým je přivést vše k jednotě.

23. Katolíci jsou v souladu s pokyny svých pastýřů vybízeni, aby solidárně a vděčně odpovídali na snahy o opětovné nastolení jednoty křesťanů, projevované mnoha církvemi, církevními společenstvími a různými organizacemi, s nimiž spolupracují. Tam, kde není prováděna žádná ekumenická činnost, nebo není prováděna účinně,

mají se katolíci snažit ji podporovat. Kde jsou jí kladeny překážky nebo je brzděna sektářskými postoji a činnostmi vedoucími k ještě větším rozdělením těch, kdo vyznávají Kristovo jméno, by měli být trpěliví a vytrvalí. Místní ordináři,³⁹ synody východních katolických církví⁴⁰ a biskupské konference mohou někdy shledat nezbytným zavedení zvláštních opatření na překonání nebezpečí *indiferentizmu* nebo *proselytizmu*.⁴¹ Jako obzvláště potřebné se to může prokázat v případě mladých církví. Při veškerých stycích s příslušníky jiných církví a církevních společenství mají katolíci jednat poctivě, rozvážně a s věcnou znalostí. Připravenost k postupným a uvážlivým krokům, při nichž nejsou přehlíženy obtíže, zároveň chrání před podlehnutím pokušení indiferentizmu a proselytizmu, které by byly zanedbáním pravého ekumenického ducha.

24. Aby katolíci byli schopni učinit zadost své ekumenické zodpovědnosti v jakékoli místní situaci, musí jednat společně a ve shodě se svými biskupy. Především by měli důkladně znát svou vlastní církev a být schopni vyložit její učení, kázeň a ekumenické zásady. Čím lépe je znají, tím lépe je mohou předkládat v diskusi s ostatními křesťany a podávat k nim dostatečná odůvodnění. Měli by také mít přesné znalosti o jiných církvích a církevních společenství, s nimiž jsou ve styku. Je nutno bedlivě dodržovat nezbytné podmínky ekumenické práce, které jsou vyloženy v Dekretu o ekumenizmu Druhého vatikánského koncilu.⁴²

25. Ekumenizmus je se všemi lidskými a morálními požadavky natolik zakořeněn v tajemném plánu Otcovy prozřetelnosti skrze Syna v Duchu, že zasahuje do hlubin křesťanské spirituality. Vybízí k "obrácení srdce a svatosti života spolu se soukromými i veřejnými modlitbami za jednotu křesťanů", které Druhý vatikánský koncil nazývá "duchovním ekumenizmem" a považuje je za "duši ekumenického hnutí".⁴³ Ti, kdo se hluboce ztotožňují s Kristem, se musí ztotožňovat s jeho modlitbou a zvláště s jeho modlitbou za jednotu; ti, kdo žijí v Duchu, se musí dát proměnit láskou, která pro jednotu "ať se děje cokoliv, vydrží, věří, má naději, vytrvá";⁴⁴ ti, kdo vedou kající život, necht' jsou obzvláště citliví k hříšnosti rozdělení a necht' se modlí za odpuštění a obrácení. Ti, kdo hledají svatost, necht' dokáží rozeznat její plody také mimo viditelné hranice své vlastní církve.⁴⁵ Dojdou k pravdivému poznání Boha, jako jediného, kdo je schopen spojit všechny v jedno, protože je Otcem všech.

Jednotlivé úrovně ekumenické činnosti

26. Možnosti a předpoklady ekumenické činnosti nemají stejnou podobu uvnitř farnosti, v diecézi, v rámci regionální nebo národní organizace diecézí nebo na úrovni všeobecné církve. Ekumenizmus vyžaduje zapojení Božího lidu do struktury církve a kázeň přiměřenou každé úrovni.

27. V diecézi shromážděné kolem biskupa, ve farnostech a v různých skupinách a společenstvích je jednota křesťanů stavěna a dosvědčována každý den;⁴⁶ muži a ženy ve víře naslouchají Božímu slovu, modlí se, slaví svátosti, navzájem si slouží a ukazují a svědčí o evangeliu spásy těm, kdo dosud neuvěřili.

Když však členové těžce rodiny patří do různých církví a církevních společenství a křesťané nemohou přijímat eucharistii spolu s manželkou, či manželem, dětmi nebo svými přáteli, cítí palčivěji bolest rozdělení a měli by být stále silněji podněcováni k modlitbě a ekumenické činnosti.

28. Skutečnost, že se partikulární církve náležící do katolického společenství shromáždily, aby se staly součástí orgánů, jakým je Synoda východních katolických církví a Biskupská konference, dokazuje společenství, které mezi těmito církvemi existuje. Tato shromáždění mohou nesmírně usnadnit rozvoj efektivních ekumenických vztahů s církvemi a církevními společenstvími žijícími na témže území, která s námi nemají plné společenství. Vedle společné kulturní a občanské tradice s námi sdílejí také společné dědictví církve do doby jejího rozdělení. Synody východních katolických církví a biskupské konference mohou lépe reprezentovat regionální a národní faktory ekumenické činnosti než partikulární církve, a proto mohou ustavit organizace, které se budou zabývat rozvíjením a koordinací ekumenických možností a snah v rámci daného území tak, aby podporovaly činnost partikulárních církví a pomáhaly jim při ní dodržovat důsledně katolický směr.

29. Rozhodnutí o odpovědi na požadavky plného společenství přísluší v poslední instanci sboru biskupů a Apoštolskému stolci.⁴⁷ Shromažďuje a hodnotí zkušenosti, které s ekumenizmem učinily všechny partikulární církve; může koordinovat zdroje nezbytné ke službě společenství jak na univerzální úrovni, tak v každé partikulární církvi, která k tomuto společenství náleží a pracuje pro ně; vydává pokyny, jimiž se řídí a upravuje ekumenická činnost celé církve. Na tuto úroveň církve se často obracejí ostatní církve a církevní společenství, která si přejí vstoupit do ekumenického

vztahu s katolickou církví. A právě na této úrovni musí být vyřčena konečná rozhodnutí o obnově společenství.

Složitost a různorodost situace v ekumenizmu

30. Ekumenické hnutí se snaží o poslušnost Božímu slovu, vnuknutím Ducha svatého a autoritě těch, kteří jsou pověřeni úkolem zajistit věrnost církve apoštolské tradici, v níž přijímá Boží slovo a dary Ducha. Snaží se dosáhnout společenství, které je jádrem tajemství církve, a z toho důvodu se obzvláště silně projevuje potřeba apoštolského úřadu biskupů v oblasti ekumenické činnosti církve. Situace, kterými se ekumenizmus zabývá, často bývají bezprecedentní a v jednotlivých místech a dobách se od sebe liší. Ekumenické iniciativy věřících mají být podporovány. Avšak je zde zapotřebí neustálého a pečlivého rozlišování ze strany těch, kdo nesou konečnou zodpovědnost v církvi za učení a řád.⁴⁸ Jim přísluší podporovat závažné iniciativy a ručit za to, že jsou prováděny s katolickými zásadami ekumenizmu. Musí opětovně dodávat jistotu těm, kterým obtíže vzaly odvahu, a mírnit neprozíravou velkodušnost těch, kdo dostatečně nezhodnotili skutečné potíže na cestě k opětovné jednotě. Papežská rada pro jednotu křesťanů, jejíž úlohou a zodpovědností je řídit ekumenickou činnost a poskytovat jí rady, tuto službu poskytuje celé církvi.

31. Povaha ekumenické činnosti v partikulární oblasti bude vždy ovlivňována konkrétním charakterem ekumenické situace daného místa. Volba patřičného způsobu zapojení do ekumenického úsilí náleží především biskupovi, který musí brát v úvahu specifické úkoly a problémy, které jsou pro jeho diecézi charakteristické. Zde se nemůžeme zabývat všemi rozmanitými situacemi, ale učiníme několik spíše obecných poznámek.

32. V převážně katolické zemi se bude úkol ekumenizmu jevit jinak než v zemi s vysokým nebo většinovým zastoupením východních křesťanů, anglikánů nebo protestantů. Opět se bude odlišovat v zemích s většinovým zastoupením nekřesťanů. Účast katolické církve v ekumenickém hnutí v zemích s valnou většinou katolíků má zásadní význam, pokud má ekumenizmus být hnutím veškeré církve.

33. Obdobně se úkol ekumenizmu bude výrazně měnit v závislosti na tom, zda křesťanští partneři náležejí převážně k jedné, či více východním církvím, nebo ke společenstvím vzešlým z reformace. Každý z nich má svou vlastní dynamiku a své

specifické možnosti. Existuje řada dalších faktorů, politických, sociálních, kulturních, zeměpisných a etnických, které mohou dát úkolům ekumenizmu jasnou podobu.

34. Rozmanité charakteristické rysy úkolů ekumenizmu vždy vyplnou z konkrétních místních souvislostí. Je však důležité, aby se katolíci celého světa ve svém společném úsilí navzájem podporovali modlitbou a povzbuzovali jeden druhého, aby tak úsilí o jednotu křesťanů bylo po všech stránkách prováděno v poslušnosti příkázání našeho Pána.

Sekty a nová náboženská hnutí

35. Náboženské prostředí našeho světa se za poslední desetiletí značně změnilo a v některých částech světa je nejvýraznějším jevem vzrůst sekt a nových náboženských hnutí, jejichž touha po pokojných vztazích s katolickou církví může být slabá nebo žádná. V roce 1986 byla vydána společná zpráva čtyř dikasterií Římské kurie⁴⁹ upozorňující na zásadní rozdíl, který je nutno činit mezi sektami a novými náboženskými hnutími na straně jedné a církvemi a církevními společenstvími na straně druhé. Tato otázka je předmětem dalšího studia.

36. Situace týkající se sekt a nových náboženských hnutí je velmi složitá a v jednotlivých kulturních kontextech se od sebe liší. V některých zemích sekty vyrůstají v kulturním klimatu, který je svou podstatou náboženský. Jinde vzkvétají ve společnosti, která je čím dál větší měrou sekularizována, ale zároveň je lehkověrná a pověřivá. Některé sekty jsou nekřesťanského původu a samy se jako nekřesťanské chápou, další jsou eklektické, jiné se prohlašují za křesťanské a mohly vzniknout odštěpením od křesťanských společenství a ještě další mohou být s křesťanstvím spjaty. Rozlišit způsob, jak nejlépe reagovat na problém, který sekty na daném území představují, jasně spočívá především na biskupovi, synodě východních katolických církví a biskupské konferenci. Musíme však zdůraznit, že zásady duchovního sdílení nebo praktické spolupráce, které jsou nastíněny tímto direktářem, se vztahují jen k těm církvím a církevním společenstvím, s nimiž katolická církev navázala ekumenické vztahy. Jak bude čtenáři direktáře zřejmé, jediným základem tohoto sdílení a této spolupráce je oboustranné uznání určitého, ač nedokonalého, ale přece již existujícího společenství. Logickými důsledky takového uznání je otevřenost a vzájemná úcta.

II

ORGANIZACE SLUŽBY JEDNOTĚ KŘESŤANŮ V KATOLICKÉ CÍRKVI

Úvod

37. Partikulárními církvemi je katolická církev přítomna v mnoha místech a regionech, ve kterých žije společně s jinými církvemi a církevními společenstvími. Každý region má specifické duchovní, etnické, politické a kulturní rysy. V mnoha případech se v nich nacházejí sídla nejvyšších autorit jiných církví a církevních společenství; regiony často územně odpovídají synodám východních katolických církví nebo biskupským konferencím.

38. Proto může partikulární katolická církev nebo několik úzce spolupracujících partikulárních církví na této úrovni dosáhnout příznivé pozice k navázání styků s jinými církvemi a církevními společenstvími. Mohou s nimi vstoupit do plodných ekumenických vztahů prospívajících širšímu ekumenickému hnutí.⁵⁰

39. Druhý vatikánský koncil svěřil ekumenickou činnost obzvláště "biskupům po celém světě, aby ji horlivě podporovali a moudře řídili".⁵¹ Tento pokyn, který už byl často uplatňován biskupy, synodami východních katolických církví a biskupskými konferencemi, byl zpracován do kanonického práva latinské církve, kánonu 755, který zní:

"1. Celému biskupskému sboru a především Apoštolskému stolci přísluší podporovat a řídit ekumenické hnutí u katolíků, jehož cílem je obnovení jednoty mezi všemi křesťany, k jejíž podpoře je církev vázána z Kristovy vůle".

"2. Rovněž biskupové a podle norem práva i biskupské konference mají podporovat tuto jednotu a podle potřeby nebo vhodnosti v různých okolnostech vydat praktické normy se zřetelem na předpisy Apoštolského stolce".

CCEO pro východní katolické církve v kánonech 902-904, 1 praví:

Kán. 902: "Jelikož péče o obnovu jednoty všech křesťanů náleží celé církvi, všem křesťanským věřícím a pastýřům církve zvlášť, ať se modlí za plnost jednoty, po níž touží Pán, a horlivě se účastní ekumenické práce působené Duchem svatým".

Kán. 903: "Východní katolické církve mají zvláštní povinnost podporovat jednotu všech východních církví především modlitbami, životním příkladem, náboženskou věrností starým tradicím východních církví, lepším vzájemným poznáním, spoluprací a bratrskou úctou v praxi i v duchu".

Kán. 904, 1: "Činnost ekumenického hnutí každé církve *sui iuris* at' je horlivě podporována zvláštními normami partikulárního zákona, přičemž Apoštolský římský stolec řídí hnutí všeobecné církve".

40. Z této zvláštní pravomoci podporovat a řídit ekumenickou práci vyplývá, že odpovědností každého diecézního biskupa, synody východních katolických církví nebo biskupské konference je uvádět do praxe normy, podle nichž mají níže popsané osoby nebo komise vykonávat příslušnou činnost a dohlížet na provádění těchto norem. Navíc je nezbytné dbát na to, aby osoby, kterým mají být tyto ekumenické úkoly svěřeny, měly odpovídající znalosti katolických zásad ekumenizmu a byly na svůj úkol patřičně připraveny.

Diecézní ekumenický pracovník

41. V rámci diecéze by měl biskup jmenovat zodpovědnou osobu diecézním pracovníkem pro ekumenické otázky. Pracovník či pracovnice bude působit jako animátor diecézní ekumenické komise a bude koordinovat činnost komise - viz níže v č. 44 (nebo ji vykonávat, není-li taková komise ustavena). Jako blízký spolupracovník biskupa má s přiměřenou pomocí podporovat v diecézi různé modlitební iniciativy za jednotu křesťanů, dohlížet na uplatňování ekumenických kroků v diecézních činnostech, zjišťovat zvláštní potřeby a informovat o nich diecézi. Pracovník je zodpovědný také za reprezentaci katolického společenství ve vztazích s jinými církvemi a církevními společenstvími a jejich představiteli a napomáhá na různých úrovních jejich stykům s místním biskupem, klérem a laiky. Má být poradcem biskupa a jiných diecézních úřadů pro ekumenické otázky a napomáhat pastýřům a diecézním organizacím ve sdílení ekumenických zkušeností a iniciativ. Úkolem pracovníka je péče o udržování styků s pracovníky nebo komisemi jiných diecézí. Jmenování diecézního pracovníka, který by vykonával výše uvedené činnosti, se v uskutečnitelné nebo přiměřené míře doporučuje také diecézím s většinovým zastoupením katolíků nebo diecézím s omezeným personálem či zdroji.

Diecézní ekumenická komise nebo sekretariát

42. Diecézní biskup má kromě diecézního pracovníka pro ekumenické otázky ustavit výbor, komisi nebo sekretariát, který bude pověřen prováděním směrnic a pokynů daných biskupem a obecnou podporou ekumenické činnosti v diecézi.⁵² Kde to okolnosti vyžadují, může se k vytvoření komise nebo sekretariátu spojit více diecézí.

43. Komise nebo sekretariát by měl být obrazem celé diecéze a jeho členy obyčejně bývají jmenováni kněží, řeholníci a řeholnice a laici s různou pravomocí, zejména osoby se zvláštní ekumenickou kvalifikací. Je žádoucí, aby mezi členy komise nebo sekretariátu byli také představitelé kněžské rady, pastorační rady, diecézních a regionálních seminářů.

Komise má spolupracovat se stávajícími nebo vznikajícími ekumenickými institucemi a iniciativami a využívat jejich pomoci, kdykoli se k tomu naskytne příležitost. Měla by být oporou diecézního pracovníka a být k dispozici pro další práci diecéze a soukromé iniciativy ke vzájemné výměně informací a myšlenek.

Mimořádnou péči by měla věnovat stykům s farnostmi a farními organizacemi, apoštolskými iniciativami vedenými členy společností zasvěceného života a společností apoštolského života a stykům s laickými hnutími a sdruženími.

44. Kromě dříve uvedených funkcí je úkolem komise také:

a) uvádět do praxe rozhodnutí diecézního biskupa o realizaci učení a pokynů Druhého vatikánského koncilu týkajících se ekumenizmu a také učení a směrnic pokoncilních dokumentů vydaných Svatým stolcem, synodami východních katolických církví a biskupskými konferencemi;

b) udržovat vztahy s územními ekumenickými komisemi (srv. níže) a přizpůsobovat jejich doporučení a rady místním podmínkám. Informovat Papežskou radu pro jednotu křesťanů o zkušenostech a výsledcích práce a podávat jí další užitečné informace, kdykoli si to vyžádají okolnosti;

c) podporovat duchovní ekumenizmus podle zásad týkajících se společné a soukromé modlitby za jednotu křesťanů, které jsou stanoveny koncilním dekretem o ekumenizmu a dalšími částmi tohoto direktáře;

d) poskytovat pomoc kněžím a laikům a podporovat prostřednictvím kurzů a seminářů jejich ekumenickou formaci, aby všechny stránky jejich života patřičným způsobem nabývaly ekumenického rozměru. Zvláštní pozornost musí věnovat

způsobu přípravy seminaristů na ekumenický rozměr kázání, katecheze a jiných forem vyučování a pastorační činnosti (např. pastorační péče o smíšená manželství) atd.;

e) rozvíjet přátelství a lásku mezi katolíky a jinými křesťany, s nimiž dosud neexistuje plné společenství podle níže uvedených doporučení a směrnic (zvláště č. 205-218);

f) iniciovat a vést s nimi rozhovory a porady se zřetelem na potřebu přizpůsobovat je rozdílnosti účastníků a předmětů dialogu;⁵³

g) navrhnout odborníky k vedení dialogu s jinými církvemi a církevními společenstvími na diecézní úrovni;

h) ve spolupráci s jinými diecézními orgány a jinými křesťany v možné míře podporovat společené vydávání svědectví o křesťanské víře a spolupracovat v oblastech jako je školství, veřejná a soukromá morálka, sociální spravedlnost, v otázkách spojených s kulturou, vzděláním a uměním;⁵⁴

i) navrhnout biskupům výměnu pozorovatelů a hostů při významných konferencích, synodách, instalacích představitelů církví a při dalších příležitostech.

45. Farnosti by v rámci diecéze měly být povzbuzovány k účasti na ekumenických iniciativách na své úrovni a tam, kde je to možné, by měly ustavit skupiny zodpovědné za vykonávání těchto činností (srv. níže č. 67); měly by zůstat v úzkém styku s diecézními institucemi a vyměňovat si informace a zkušenosti s nimi, s jinými farnostmi a skupinami.

Ekumenická komise synod východních katolických církví a biskupských konferencí

46. Každá synoda východních katolických církví a každá biskupská konference by v souladu se svým postupem měla založit biskupskou komisi pro ekumenizmus, v níž by pracovali odborníci, muži i ženy, vybraní z řad kléru, řeholníků a laiků, pokud možno za asistence stálého sekretariátu. Úkolem komise, jejíž pracovní metody budou stanoveny statuty příslušné synody nebo konference, bude poskytovat rady v ekumenických záležitostech a v souladu se stávajícím církevním zákonodárstvím, směrnicemi a možnostmi dané oblasti navrhnout konkrétní způsoby jednání. Musí dbát na okolnosti místa a osob žijících na území, které spravuje, stejně jako na zájmy

všeobecné církve. Tam, kde malý počet členů biskupské konference nedovoluje založení biskupské komise, měl by být jmenován alespoň jeden biskup zodpovědným za ekumenické otázky uvedené v č. 47.

47. K funkcím komise patří i funkce uvedené výše v č. 44, pokud náležejí do pravomoci synod východních církví nebo biskupských konferencí. Kromě nich by komise měla vykonávat další úkoly, jejichž příklady uvádíme:

- a) uvádět do praxe zásady a normy vydané v těchto věcech Svatým stolcem;
- b) poskytovat radu a pomoc biskupům, kteří ve svých diecézích ustavují ekumenickou spolupráci, a povzbuzovat spolupráci diecézních ekumenických pracovníků s komisemi, například organizováním pravidelných setkání pracovníků a představitelů diecézních komisí;
- c) povzbuzovat a v případě potřeby pomáhat komisím biskupských konferencí a synodám katolických východních církví, aby si uvědomovaly ekumenický rozměr své činnosti, veřejných prohlášení atd.;
- d) podporovat spolupráci mezi křesťany například poskytováním duchovní a materiální pomoci tam, kde je to možné, a to jak existujícím ekumenickým institucím tak potřebným ekumenickým iniciativám na poli vzdělání a výzkumu, pastorační péče a prohlubování křesťanského života podle zásad vydaných koncilním Dekretem o ekumenizmu č. 9-12;
- e) zahájit konzultace a dialog s církevními představiteli a s radami církví, které existují na národní nebo územní úrovni (na rozdíl od diecézní úrovně) a pro tyto dialogy zajistit odpovídající struktury;
- f) jmenovat odborníky, kteří se z oficiální církevní pravomoci účastní konzultací a dialogů spolu s odborníky různých církví a církevních společenství a s výše uvedenými organizacemi;
- g) rozvíjet vztahy a aktivní spolupráci s ekumenickými strukturami založenými společnostmi zasvěceného života a společnostmi apoštolského života a se strukturami jiných katolických organizací v rámci daného území;
- h) organizovat výměnu pozorovatelů a hostů při významných církevních shromážděních a při podobných příležitostech vedených na národní a územní úrovni;

i) informovat biskupy, členy konferencí a synod, o vývoji dialogů probíhajících na daném území; poskytovat tyto informace Papežské radě pro jednotu křesťanů v Římě, aby další dialogy na různých úrovních života církve mohly být podpořeny vzájemnou výměnou rad, zkušeností a výsledků dialogu;

j) všeobecně rozvíjet vztahy v oblasti ekumenizmu mezi synodami východních katolických církví nebo biskupskými konferencemi a Papežskou radou pro jednotu křesťanů v Římě a s ekumenickými komisemi jiných územních konferencí.

Ekumenické struktury v jiných církevních kontextech

48. Také nadnárodní organizace zajišťující různými způsoby spolupráci a vzájemnou pomoc mezi biskupskými konferencemi, obsahují struktury, jejichž prostřednictvím mohou dát své práci ekumenický rozměr. Rámec činnosti a její formy mohou být stanoveny statuty a řádem platným pro dané orgány a konkrétními územními podmínkami.

49. V rámci katolické církve existují určitá společenství a organizace přispívající zvláštní měrou k apoštolskému životu církve. Ačkoli nejsou bezprostřední součástí výše popsaných ekumenických struktur, jejich práce má často význačný ekumenický rozměr, který by měl být v souladu se základními účely organizace do odpovídajících struktur začleněn. K těmto společenstvím a organizacím patří společnosti zasvěceného života, společnosti apoštolského života a různé organizace katolických věřících.

Společnosti zasvěceného života a společnosti apoštolského života

50. Protože se péče o opětovné nastolení jednoty křesťanů týká celé církve, kléru stejně jako laiků,⁵⁵ ze samé podstaty úkolů řeholních řádů a kongregací a společností apoštolského života, které mají v církvi, a z jejich způsobu života vyplývají specifické příležitosti, jimiž významně podporují ekumenické myšlení a působení. Podle svých charizmat a konstitucí - z nichž některé sahají do doby před rozdělením křesťanů - jsou podle své spirituality a cílů svých společností povzbuzováni k tomu, aby v rámci konkrétních možností a omezení vytyčených řeholními pravidly uváděly do praxe následující postoje a činnosti:

a) podporovat vědomí ekumenické závažnosti partikulárních forem života, neboť obrácení srdce, osobní svatost, veřejná a soukromá modlitba a nezištná služba církvi a světu jsou srdcem ekumenického hnutí;

- b) přispívat k porozumění ekumenickému rozměru povolání všech křesťanů ke svatosti života tím, že budou poskytovat příležitosti k duchovní formaci, kontemplaci, adoraci a Boží chvále a ke službě bližním;
- c) při organizování setkání křesťanů různých církví a církevních společenství za účelem liturgické modlitby, rekolekcí a duchovních cvičení a hlubšího porozumění duchovních tradic křesťanství dbát na okolnosti místa a osob, kterých se tato setkání týkají;
- d) udržovat vztahy s kláštery nebo komunitami společného života jiných křesťanských společenství za účelem výměny duchovních a intelektuálních zdrojů a zkušeností s apoštolským životem, neboť růst náboženských charizmat těchto společenství může být pozitivním činitelem veškerého ekumenického hnutí, jehož důsledkem může být plodná duchovní soutěživost;
- e) mít při vedení nejrůznějších výchovných zařízení na zřeteli ekumenickou činnost prováděnou podle zásad dále uvedených v direktáři;
- f) spolupracovat s jinými křesťany v oblasti úsilí o sociální spravedlnost, ekonomický rozvoj, pokrok ve zdravotní a vzdělávací péči, ochranu stvoření, o mír a smíření mezi národy a společenstvími;
- g) pokud to náboženská situace dovoluje, "má se podporovat ekumenická aktivita - s vyloučením všeho zdání indiferentizmu a zmatku i nezdravého soupeření - aby tak katolíci bratrsky spolupracovali s odloučenými bratry podle směrnic Dekretu o ekumenizmu, a to pokud možno společným vyznáváním víry v Boha a v Ježíše Krista před pohany a společnou činností na poli jako sociálním a technickém, tak kulturním a náboženském. Ať spolupracují především kvůli Kristu, svému společnému Pánu. Jeho jméno ať je semkne!"⁵⁶

Při vykonávání těchto činností musí být dodržovány normy ekumenické práce vydané diecézním biskupem, synodami východních katolických církví nebo biskupskými konferencemi jako součást jejich spolupráce v celku apoštolátu na daném území. Mají udržovat úzké styky s různými diecézemi nebo národními ekumenickými komisemi a je-li to žádoucí, s Papežskou radou pro jednotu křesťanů.

51. Je velmi prospěšné, aby jednotlivé společnosti zasvěceného života a společnosti apoštolského života na podporu ekumenické činnosti na úrovni svého centrálního

vedení jmenovaly delegáta nebo komisi pověřené podporou a pomocí vlastního ekumenického úsilí. Funkcí delegátů nebo komisí je podporovat ekumenickou formaci všech členů, spolupracovat při specializované ekumenické formaci poradců pro ekumenické otázky při generálních a místních představenstvech společností a jejich úkolem je obzvláště provádět a zajišťovat výše uvedené činnosti (č. 50).

Organizace věřících

52. Organizace katolických věřících na území partikulární církve nebo na území národa a také mezinárodní organizace, které si kladou za cíl např. duchovní obnovu, úsilí o mír a sociální spravedlnost, vzdělávání na rozličných úrovních, hospodářskou pomoc zemím a institucím atd., mají rozvíjet ekumenické aspekty své činnosti. Mají dbát na to, aby ekumenickému rozměru jejich práce byla věnována náležitá pozornost a aby se v případě nutnosti projevil také v organizačních statutech a strukturách. Při provádění ekumenické činnosti mají setrvat ve styku s územními a místními ekumenickými komisemi a podle okolností s Papežskou radou pro jednotu křesťanů, aby tak byla umožněna plodná výměn zkušeností a rad.

Papežská rada pro jednotu křesťanů

53. Papežská rada pro jednotu křesťanů jako součást Římské kurie má na úrovni univerzální církve pravomoc a úkol podporovat plné společenství všech křesťanů. Konstituce *Pastor bonus* (srv. výše č. 6) prohlašuje, že rada na jedné straně podporuje ekumenického ducha a ekumenickou činnost katolické církve a na druhé straně věnuje péči vztahům s jinými církvemi a církevními společenstvími.

a) Papežská rada pečuje o správnou interpretaci ekumenických zásad a prostředků, kterými jsou prováděny; realizuje rozhodnutí Druhého vatikánského koncilu týkající se ekumenizmu; podporuje národní a mezinárodní skupiny usilující o dosažení jednoty křesťanů a pomáhá jim koordinovat práci.

b) Organizuje oficiální dialogy s jinými církvemi a církevními společenstvími na mezinárodní úrovni; deleguje katolické pozorovatele na mezinárodní úrovni; deleguje katolické pozorovatele na konference nebo setkání těchto orgánů a jiných ekumenických organizací a zve pozorovatele z jejich řad na setkání katolické církve, kdykoli tak uzná za vhodné.

54. Aby Papežská rada pro jednotu křesťanů dostála svým úkolům, vydává pokyny a směrnice pro celou katolickou církev. Kromě toho udržuje kontakty se synodami

východních katolických církví a s biskupskými konferencemi, s jejich ekumenickými komisemi a biskupy a organizacemi katolické církve. Koordinace ekumenické činnosti celé katolické církve vyžaduje oboplnost těchto kontaktů. Proto je prospěšné, aby Rada byla informována o důležitých iniciativách probíhajících na různých úrovních života církve. To je nezbytné zvláště tehdy, mají-li dané iniciativy mezinárodní dopad, jako například organizování významných dialogů s jinými církvemi a církevními společenstvími na národní a územní úrovni. Vzájemná výměna informací a rad prospívá ekumenické činnosti prováděné na mezinárodní úrovni stejně jako činnostem na všech ostatních úrovních života církve. Vše, co napomáhá rostoucímu souladu a důslednému ekumenickému úsilí, posiluje zároveň i společenství uvnitř katolické církve samotné.

III

EKUMENICKÁ FORMACE V KATOLICKÉ CÍRKVI

Potřebnost a účel ekumenické formace

55. "Činný zájem o obnovení jednoty je záležitostí celé církve, věřících i pastýřů, a týká se každého podle jeho schopností jak v každodenním křesťanském životě, tak v teologickém a historickém bádání".⁵⁷ Budou-li katolíci mít napaměti podstatu katolické církve a půjdou-li věrně po cestě vytyčené Druhým vatikánským koncilem, naleznou prostředky přispívající k ekumenické formaci jednotlivců i celého společenství, do nějž patří. Tak se jednota všech v Kristu stane výsledkem společného růstu a zrání. Z Božího volání k vnitřnímu obrácení⁵⁸ a k obnově⁵⁹ uvnitř církve, které mají pro jednotu natolik zásadní význam, není nikdo vyňat.

Z toho důvodu jsou všichni věřící vyzýváni k osobnímu úsilí o dosažení plnějšiho společenství s jinými křesťany. Ale přispět k němu mohou zvláště ti z Božího lidu, kdo se zabývají formací - jako ředitelé a profesorské sbory vyšších a specializovaných vzdělávacích ústavů. Ti, kdo vykonávají pastorační práci, zvláště pak faráři a jiní svěcení služebníci, hrají v této otázce také důležitou roli. Na každém biskupovi a každé synodě východních církví a biskupské konferenci spočívá zodpovědnost za vydání obecných pokynů o ekumenické formaci.

Přizpůsobení formace konkrétním podmínkám jednotlivců

56. Ekumenizmus vyzývá k obnově postojů a k pružnosti metod užívaných k dosažení jednoty. V úvahu musí být brána také různorodost osob, služeb, situací a také specifický charakter partikulárních církví a společenství, spolupracujících při hledání jednoty. V důsledku toho ekumenická formace vyžaduje pedagogiku přizpůsobující se konkrétním podmínkám života jednotlivců i skupin a respektující potřebu stupňujícího se úsilí o neustálou obnovu a změnu postoje.

57. Nejen učitelé, ale všechny osoby pracující v pastoraci, ať projdou postupnou formací podle následujících zásadních pokynů:

a) Od samého počátku je nutná znalost Písma a naukové formace spolu se znalostí dějin a ekumenické situace země, v níž daná osoba žije.

b) Dějepisné znalosti o rozdělení a snahách o smír a znalost nauky jiných církví a církevních společenství umožňují analýzu problémů v socio-kulturních souvislostech a v projevech víry odlišit oprávněnou rozmanitost od neslučitelných odklonů od katolické víry.

c) Tento přístup dbá na výsledky a objasnění vzešlá z teologických dialogů a vědeckého bádání. Je rovněž žádoucí, aby křesťané společně psali dějiny svých rozdělení a snah o dosažení jednoty.

d) Tímto způsobem lze předejít subjektivnímu výkladu jak v předkládání katolické víry, tak v katolickém chápání víry a života jiných církví a církevních společenství.

e) Pokud je ekumenická formace správná, spojuje nerozlučně otázku jednoty katolické církve s otázkou společenství s jinými církvemi a církevními společenstvími.

f) Starost o tuto jednotu a společenství předpokládá snahu katolíků o prohlubování vztahů jak s východními křesťany, tak s křesťany žijícími ve společenstvích vzešlých z reformace.

g) Studijní metoda, která má vždy splňovat potřebu postupného rozvoje studia, umožňuje rozlišovat a dělit studované otázky a jejich obsah podle jednotlivých fází naukové formace a ekumenické zkušenosti.

Tak všichni, kdo se zabývají pastorační prací, zůstanou věrni svaté a živé tradici, která je v církvi pramenem iniciativy. Měli by dokázat ocenit a přijmout pravdu, kdekoli ji naleznou. "Veškerá pravda, ať je vyslovená kýmkoli, je z Ducha svatého".⁶⁰

A. FORMACE VŠECH VĚŘÍCÍCH

58. Horlivé úsilí o jednotu má v pojetí církve zásadní význam. Záměrem ekumenické formace je oživit všechny křesťany ekumenickým duchem, ať jim ve světě a ve společnosti náleží jakékoli osobní poslání a úkol. V životě věřících naplněných Kristovým Duchem má prvořadý význam dar, za nějž se Kristus modlil před svým umučením a jímž je "milost jednoty". Tato jednotu je především jednotou s Kristem v nedílném sdělování lásky Otci a bližnímu. Zadruhé je hlubokým a aktivním splečenstvím věřícího člověka s univerzální církví v rámci partikulární církve, do

kteře pŕisluŕí.⁶¹ A zatŕetí je plností viditelné jednoty, o niŕ usilujeme společně s křesťany z jiných cŕkví a cŕkevních společenství.

Prostředky formace

59. *Naslouchání Boŕímu slovu a jeho studium.* Katolická cŕkev vŕdy považovala Písmo spolu s tradicí za "nejvyšší pravidlo víry", je "jejím dĕtem pokrmem duŕe, čistým a trvalým pramenem duchovního ŕivota".⁶² Naŕi bratŕi a sestry z jiných cŕkví chovají hlubokou lásku a úctu k Písmu svatému, které je vede ke stálému a pozornému studiu svatých knih.⁶³ Boŕí slovo, jedno a totéŕ pro všechny křesťany, nás bude postupně posilovat na cestě k jednotě, budeme-li k němu pŕistupovat s náboŕnou úctou a s láskou je studovat.

60. *Kázání.* Obzvláštní péče musí být věnována kázání, ať v rámci liturgické bohosluŕby nebo mimo ni. Jak řekl Pavel VI.: "Jako hlasatelé evangelia bychom nemĕli pŕedstupovat pŕed věřící rozdělení a navzájem odloučení rŕznými spory, protože tím dáváme jen špatný pŕíklad; ale naopak, jako lidé zralé víry, kteří se pŕes možné určité vnitřní napětí dovedou navzájem shodnout, a to pŕávĕ díky tomu, ŕe společně, upŕímnĕ a nezištnĕ hledají pravdu."⁶⁴ Jednotlivé doby liturgického roku nabízejí pŕíhodné pŕíležitosti k rozvíjení témat křesťanské jednoty a k podněcování ke studiu, k úvahám a k modlitbě.

Kázání se má podílet na zjevování tajemství jednoty cŕkve a v možné míře viditelnĕ podporovat jednotu křesťanů. V kázání je nutno se vyvarovat jakkoli nesprávného pouŕití Písma.

61. *Katecheze.* Katecheze neznamena jen vyučování věrouky, ale uvádĕní do křesťanského ŕivota jako celku, s plnou účastí na svátostech cŕkve. A jak ukazuje apoštolská exhortace papeŕe Jana Pavla II. *Catechesi tradendae* (č. 32-33), může vyučování napomáhat k vytvoření ryzího ekumenického postoje dodŕžováním následujících pokynů:

- a) Zapŕvé by mĕla jasnĕ, s láskou a s patŕiĕnou dŕsledností vykládat celou věrouku katolické cŕkve, respektovat obzvlášť řád hierarchie pravd⁶⁵ a vystŕíhat se takových výrazů a zpŕsobů pŕedkládání věrouky, které by byly na pŕekážku dialogu.
- b) Mluvíme-li o jiných cŕkvích a cŕkevních společenstvích, je dŕležité, abychom jejich učení pŕedkládali správnĕ a poctivĕ. Nĕkteré z prvků, na nichŕ je cŕkev

vystavěna a jež jí dávají život, a je jich dokonce mnoho a jsou velmi hodnotné, se nacházejí mimo viditelné hranice katolické církve.⁶⁶ Kristův duch se nezděráhá užívat tato společenství jako prostředky spásy. Tím také zdůrazňuje pravdy víry společně sdílené různými křesťanskými vyznáními a napomáhá katolíkům jak k prohloubení vlastní víry, tak k poznání jiných křesťanů a úctě k nim. Usnadňuje tedy společné hledání cesty k plnému společenství v celé pravdě.⁶⁷

c) Katecheze získává ekumenický rozměr podněcováním a pěstováním pravé touhy po jednotě. Tento rozměr bude mnohem výraznější, jestliže katecheze bude chovat skutečnou snahu, včetně pokorné snahy o očištění nás samotných, o odstranění překážek z cesty, a nebude je provádět povrchními ústupky ve věrouce a jejím opomíjením, ale bude usilovat o dokonalou jednotu, kterou si přeje Pán, jím zvolenými prostředky.⁶⁸

d) Katecheze navíc získává ekumenický rozměr tím, že připravuje děti, mládež a dospělé na život ve styku s jinými křesťany, aby dozrávali jako katolíci a zároveň aby rostla jejich úcta k víře druhých.⁶⁹

e) To je umožněno díky rozpoznání možností daných rozlišením mezi pravdami víry a způsobem jejich vyjádření;⁷⁰ oboplnou usilovnou snahou o porozumění a o ocenění toho, co je dobré v teologických tradicích jednotlivých stran, a vyjádřením přesvědčení, že dialog vytvořil nové vztahy, které mohou vést ke spolupráci a pokoji, pokud jsou dobře chápány.⁷¹

f) Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae* by měla sloužit jako opěrný bod při práci na nových katechizmech, připravovaných místními církvemi pod vedením biskupů.

62. Liturgie. Liturgie je "první a nezbytný zdroj, ze kterého mají věřící čerpat skutečně křesťanského ducha"⁷², čímž významně přispívá k jednotě všech, kdo věří v Krista; je oslavou a činitelem jednoty; a kde je v plnosti chápána a všichni se jí plně účastní, "přispívá vrcholnou měrou k tomu, aby věřící svým životem vyjadřovali a zjevovali ostatním Kristovo tajemství a skutečnou povahu pravé církve".⁷³

a) Eucharistie je "podivuhodná... svátost, která značí a vytváří jednotu církve"⁷⁴, a proto je velmi důležité dbát na to, aby byla slavena dobře, aby se jí věřící mohl účastnit, protože "mají přinášet neposkvrněný obětní dar nejen rukama kněze, ale i

spolu s ním, a tím se mají učit obětovat sami sebe. Prostřednictvím Krista mají den ze dne dorůstat k dokonalejší jednotě s Bohem i mezi sebou, aby nakonec Bůh byl všechno ve všem".⁷⁵

b) Bylo by prospěšné pěstovat věrnost modlitbě za jednotu křesťanů v souladu s pokyny tohoto direktáře, ať už v čase daném liturgií, jako například při bohoslužbě slova nebo v jiných okamžicích velikonočních bohoslužeb známých jako "Litie" a "Moleben", nebo zvláště během mše, v modlitbě věřících, nebo v litaniích "Jekténie" a také při slavení votivní mše za jednotu církve s použitím odpovídajících formulářů.

Účinnou formací může být také zintenzivnění modlitby za jednotu v určitých obdobích, jakým je Týden modliteb za jednotu křesťanů (18.-25. ledna) nebo týden mezi Nanebevstoupením Páně a letnicemi, aby Duch svatý mohl potvrdit jednotu církve a apoštolský charakter jejího univerzálního poslání spásy.

63. Duchovní život. V ekumenickém hnutí je nezbytné klást na první místo obrácení srdce, duchovní život a jeho obnovu. "Toto obrácení srdce a svatost života spolu se soukromými i veřejnými modlitbami za jednotu křesťanů je třeba považovat za duši celého ekumenického hnutí a právem je lze nazvat duchovním ekumenizmem."⁷⁶ Nakolik tedy jednotliví křesťané žijí ryzí duchovní život, jehož středem je Kristus Spasitel a jeho cílem sláva Boha Otce, mohou se vždy a všude hluboce sdílet s ekumenickým hnutím a vydávat svědectví Kristovu evangeliu svým životem.⁷⁷

a) Katolíci by také měli oceňovat určité prvky a pozitivní hodnoty, zdroje duchovního života, které se nacházejí v jiných církvích a církevních společenstvích a přísluší jediné církvi Kristově: Písmo svaté, svátosti a jiné posvátné úkony, víra, naděje, láska a jiné dary Ducha.⁷⁸ Tyto pozitivní hodnoty přinesly své plody například v mystické tradici křesťanského východu a duchovních pokladech mnišského života, v anglikánské bohoslužbě a nábožné úctě, v evangelické modlitbě a v různých formách protestantské spirituality.

b) Toto ocenění by nemělo být pouze teoretické; ve vhodných specifických podmínkách by mělo být doplněno praktickým poznáním jiných duchovních tradic. Proto může být společná modlitba a účast na určité formě veřejné modlitby, nebo na pobožnostech jiných křesťanů formativní, řídí-li se podle stávajících pokynů.⁷⁹

64. Jiné iniciativy. Spolupráce na sociálních a charitativních iniciativách, prováděných například ve školách, nemocnicích a věznicích, formaci prokazatelně prospívá. Totéž platí pro úsilí o mír ve světě a v těch částech země, kde je ohrožen, a o zasazování se o lidská práva a o náboženskou svobodu.⁸⁰

Jsou-li tyto činnosti dobře řízeny, projevuje se na nich účinnost sociálního dopadu evangelia a konkrétní síla ekumenické vnímavosti na různých místech. Výchovné a konstruktivní jsou také pravidelné reflexe o křesťanských kořenech těchto činností, při níž je zkoumána kvalita a plody činností a napravovány jejich nedostatky.

Prostředí vhodná pro formaci

65. Jsou jimi místa, v nichž člověk krok za krokem dorůstá k lidské a křesťanské zralosti, smyslu pro společnost a společenství. V této souvislosti má zvláštní význam rodina, farnost, škola, různé skupiny, sdružení a církevní hnutí.

66. Rodina, kterou Druhý vatikánský koncil nazývá "rodinnou církví",⁸¹ je prvořadým místem, v němž je jednota utvářena nebo oslabována každým dnem v setkávání se osob, které se přes mnohé rozdíly navzájem přijímají ve společenství lásky. V ní také musíme dbát o to, aby nebudovala předsudky, ale naopak hledala ve všem pravdu.

a) Vědomí křesťanské identity a křesťanského poslání rodinu uschopňuje k tomu, aby byla společenstvím pro jiné, společenstvím otevřeným nejen církvi, ale také lidské společnosti, aby byla připravena k dialogu a k zapojení se do sociální práce. Stejně jako církev by měla být prostředím předávajícím a vyzařujícím evangelium; *Lumen gentium* proto prohlašuje, že v této rodinné církvi "mají být rodiče slovem i příkladem prvními hlasateli víry pro své děti" (č. 11).

b) Smíšená manželství jsou povinna hlásat Krista v té plnosti, kterou ukládá společný křest, a mimoto na nich spočívá nesnadný úkol stát se tvůrci jednoty.⁸² "Společný křest a síla milosti dodávají manželům žijícím v těchto manželstvích základ a motivaci k vyjadřování své jednoty ve sféře morálních a duchovních hodnot".⁸³

67. Farnost jako jednotka církve shromážděná kolem eucharistie má být a má se považovat za místo autentického ekumenického svědectví. Jednou z velkých povinností farnosti je vychovávat své členy v ekumenickém duchu. To vyžaduje péči o obsah a formu kázání, zvláště homilií, a péči o katechezi. Vyžaduje rovněž

pastorační program, zahrnující práci osoby pověřené podporováním a plánováním ekumenické činnosti a úzce spolupracující s farářem; tím se usnadní různé formy spolupráce s odpovídajícími farnostmi jiných křesťanů. A konečně vyžaduje, aby farnost nebyla rozvrácena vnitřními polemikami, ideologickou polarizací nebo vzájemným obviňováním křesťanů, ale aby každý podle svého vlastního ducha a povolání v lásce sloužil pravdě.⁸⁴

68. *Školy* všech druhů a stupňů musí vkládat ekumenický rozměr do výuky náboženství a mají způsobem sobě vlastním vychovávat srdce a rozum k lidským a náboženským hodnotám, k dialogu, míru a mezilidským vztahům.⁸⁵

a) Duch lásky, úcty a dialogu vyžaduje odbourání předsudků a výroků, které zkreslují obraz jiných křesťanů. To platí obzvláště pro katolické školy, v nichž má mládež růst ve víře, v modlitbě, v předsevzetí uskutečňovat křesťanské evangelium jednoty. Měl by jí být vštěpován ryzí ekumenizmus vycházející z učení katolické církve.

b) Kde je to ve spolupráci s jinými učiteli možné, jednotlivé předměty, např. dějepis a výtvarná výchova, by měly být pojaty takovým způsobem, aby ekumenické problémy znázorňovaly v duchu dialogu a jednoty. Za tímto účelem je žádoucí, aby všichni učitelé byli pravdivě a odpovídajícím způsobem informováni o původu, historii a učení jiných církví a církevních společenství, zejména těch, které se nacházejí v jejich oblastech.

69. *Skupiny, sdružení, církevní hnutí.* Křesťanský život, zvláště život partikulárních církví, se v průběhu dějin obohatil o řadu výrazových prostředků, iniciativ a spiritualit podle charizmat, která k budování církve daroval Duch, a odhaluje jimi jasné rozdělení úkolů ve službě společenství.

Ti, kdo v takových skupinách, hnutích a sdruženích pracují, by měli být prochnuti pevným ekumenickým duchem, žít svůj křestní závazek ve světě⁸⁶, ať už v úsilí o jednotu katolíků prostřednictvím dialogu a společenství s podobnými hnutími a sdruženími, nebo v úsilí o širší společenství s jinými církvemi a církevními společenstvími a s hnutími, které jimi byly inspirovány. Tyto snahy by se měly zakládat na zdravé formaci a být uskutečňovány ve světle křesťanské moudrosti a prozíravosti.

B. FORMACE OSOB ČINNÝCH V PASTORACI

1. Svěcení služebníci

70. Mezi zásadní povinnosti každého budoucího svěceného služebníka patří utvářet v nejvyšší možné míře svou osobnost způsobem sloužícím jeho poslání, jímž je pomáhat jiným lidem setkat se s Kristem. Proto kandidát kněžství potřebuje plně rozvinout ty lidské vlastnosti, které činí člověka přijatelného a věrohodného pro jiné lidi, musí pravidelně kontrolovat svou mluvu a schopnost dialogu, aby získal pravou ekumenickou dispozici. Je-li toto zásadní otázkou pro člověka, kterému byla svěřena služba učitele a pastýře v partikulární církvi, jakým je biskup, nebo tomu, kdo jako kněz pečuje o duše, pak není o nic méně důležitá pro jáhna, a zejména pro stálého jáhna, který je povolán, aby sloužil společenství věřících.

71. Klerici musí při podnikání iniciativ a podpoře různých setkání jednat jasně a věrně církvi, respektovat autoritu jiných a dodržovat pokyny pro ekumenické hnutí v univerzální církvi i v jednotlivých místních církvích, k jejichž vydání jsou pastýři církve oprávněni, aby tak bylo zajištěno, že spolupráce při budování jednoty křesťanů bude prostá předsudků a neuvážených iniciativ.

a) Nauková formace

72. Biskupské konference by měly zajistit, aby všechny předměty obsažené v učebním plánu měly ekumenický rozměr, a zvláštní měrou by měly pečovat o studium ekumenizmu. Měly by také zajistit, aby učební plány byly v souladu s pokyny uvedenými v tomto direktáři.

a-1) Ekumenický rozměr jednotlivých předmětů

73. Ekumenická činnost "musí být plně a upřímně katolická, totiž věrná pravdě, kterou jsme přijali od apoštolů a Otců, v souladu s vírou, kterou vždy vyznávala katolická církev".⁸⁷

74. Studenti se musí naučit rozlišovat mezi zjevenými pravdami na straně jedné, z nichž všechny vyžadují též souhlas víry, a způsobem, jímž jsou tyto pravdy a teologické doktríny hlášány, na straně druhé.⁸⁸ Co se týče formulace zjevených pravd, musíme mít kromě jiného na zřeteli prohlášení Kongregace pro nauku víry *Mysterium Ecclesiae*, 5: "Ačkoli se pravdy, kterým církev skutečně zamýšlí učit dogmatickými formuláři, mohou odlišovat od měnících se pojmů vlastních dané době a mohou být vyjádřeny bez nich, může je učitelský úřad církve vyjádřit termíny

nesoucím stopy oněch pojmů. Zároveň je nutno mít na paměti, že dogmatické formuláře učitelského úřadu církve od samého počátku sdělují zjevenou pravdu patřičným způsobem, a uchovají-li se beze změn, nepřestanou ji sdělovat těm, kdo je budou správně interpretovat.⁸⁹ Proto by se studenti měli naučit rozlišovat "poklad víry a pravdy obsažené v našem ctihodném učení"⁹⁰ od způsobu, jímž jsou tyto pravdy formulovány; rozlišovat apoštolskou tradici od úzce církevní tradice a současně by se měli naučit rozeznávat a respektovat trvalou hodnotu dogmatických formulací. Studenti by si po absolvování filozofické formace měli umět vážit oprávněné rozmanitosti v teologii, odvozené z různých metod a jazyků, jež teologové při pronikání do Božích tajemství užívají. Z čehož vyplývá, že jednotlivé teologické formulace se často spíše navzájem doplňují, než aby si protiřečily.

75. Kromě toho by vždy měla být respektována "hierarchie pravd" katolického učení. Všechny tyto pravdy vyžadují náležitý souhlas víry, ačkoli nemají stejně ústřední postavení v tajemství zjeveném v Ježíši Kristu, neboť jsou v různém vztahu se základem křesťanské víry.⁹¹

a-2) Ekumenický rozměr teologických disciplín obecně

76. Ekumenická otevřenost je zásadním momentem formace budoucích kněží a jáhnů:

"Vyučování teologii a jiným předmětům, zvláště historickým, se má konat též z hlediska ekumenického, aby stále přesněji odpovídalo skutečné pravdě."⁹²

Ekumenický rozměr by se v teologické formaci neměl omezovat jen na některé kategorie výuky. Protože mluvíme o interdisciplinární výuce - a nejen

"pluridisciplinární" - je zapotřebí, aby daní profesori navzájem spolupracovali a svou práci koordinovali. V každém předmětu, i v těch základních, by měly být vhodným způsobem zdůrazněny tyto aspekty:

a) součásti křesťanského pokladu pravdy a svatosti, které jsou společné všem církvím a církevním společenstvím, přestože někdy bývají předkládány podle odlišného teologického vyjadřování;

b) bohatství liturgie, spirituality a učení, která jsou vlastní každému společenství, avšak mohou křesťanům pomoci k prohloubení znalostí o podstatě církve;

c) body, v nichž nebylo dosaženo shody v otázce víry a morálky, jež však přesto mohou vybízet k hlubšímu bádání v Božím slově a vést k rozlišení skutečných protimluv od zdánlivých.

a-3) Ekumenický rozměr jednotlivých teologických disciplín

77. V každé teologické disciplíně by nás měl ekumenický přístup dovést k úvaze o tom, jak je daný předmět spjat s tajemstvím jednoty církve. Navíc by měl učitel svým studentům vštípit věrnost celé pravé křesťanské tradici v otázce teologie, spirituality a církevní kázně. Studenti si srovnáváním vlastního pokladu s bohatstvím jiných křesťanských tradic Východu a Západu, jeho dávných i novodobých projevů, lépe uvědomí tuto plnost.⁹³

78. Toto porovnávací studium je důležité ve všech předmětech: při studiu Písma, které je společným zdrojem víry všech křesťanů; při studiu apoštolské tradice u církevních Otců a jiných církevních myslitelů Východu a Západu; při studiu liturgie, v níž jsou vědecky porovnány jednotlivé formy bohoslužby a jejich doktrinní a duchovní význam; v dogmatické a morální teologii, zvláště s ohledem na problémy objevující se v ekumenickém dialogu; při studiu dějin církve, v nichž by mělo být provedeno bedlivé šetření stran jednoty církve a důvodů rozdělení; v církevním právu, jež musí jasně rozlišovat Boží zákon od těch církevních zákonů, které se mohou měnit s časem, kulturou a místní tradicí; a nakonec v pastorační a misijní výuce a ve studiu sociologie, které musí přihlížet k podmínkám, jimž musí v moderním světě čelit všichni křesťané. Tím bude plnost Božího zjevení vyjádřena lépe a dokonaleji a my budeme lépe naplňovat poslání pro svět, které Kristus světil své církvi.

a-4) Samostatný cyklus přednášek o ekumenizmu

79. I kdyby ekumenický rozměr prostoupil celou teologickou formaci, je mimořádně důležité, aby do vhodného okamžiku prvního cyklu byly zařazeny samostané přednášky o ekumenizmu. Tento cyklus přednášek by byl povinný. V hrubých a přizpůsobitelných rysech by mohl mít následující obsah:

- a) pojem katolicity, viditelné a organické jednoty církve, oikúmené - ekumenizmu; od historických počátků až po jejich současný význam z katolického hlediska;
- b) naukový základ ekumenické činnosti se zvláštním přihlédnutím ke stávajícím poutům společenství mezi církvemi a církevními společenstvími;⁹⁴

- c) dějiny ekumenizmu, včetně dějin rozdělení a množství pokusů, které byly v průběhu let učiněny k obnovení jednoty, jejich výsledky a nezdary, současný stav úsilí o jednotu;
- d) záměr a metoda ekumenizmu, různé formy spojení a spolupráce, naděje na obnovení jednoty, podmínky jednoty, pojem plné a dokonalé jednoty;
- e) "institucionální" stránka a současný život jednotlivých křesťanských společenství: doktrinární tendence, skutečné důvody rozdělení, misijní úsilí, spiritualita, bohoslužebné formy, potřeba důkladnější znalosti východní teologie a spirituality;
- f) další specifické problémy, jako je společná bohoslužba, proselytismus a irenismus, náboženská svoboda, smíšená manželství, úloha laiků a obzvláště žen v církvi;
- g) duchovní ekumenismus, zvláště význam modlitby za jednotu a jiné formy směřování k jednotě, za níž se modlil Kristus.

80. Studium může být členěno podle podobného plánu:

- a) bylo by vhodné, aby studenti záhy absolvovali všeobecný úvod do ekumenizmu, aby tak od samého počátku studia teologie byla podnícena jejich vnímavost ekumenického rozměru.⁹⁶ Tento úvod by se zabýval základními otázkami ekumenizmu;
- b) určitá část výuky ekumenizmu by byla běžně zařazena na konec prvního cyklu studia teologie nebo seminárních přednášek, aby studenti mohli získávané široké znalosti o ekumenizmu začlenit do své teologické formace;
- c) učebnice a jiné pomůcky by měly být pečlivě vybírány: měly by věrně předkládat učení jiných křesťanů v dějinách, jejich teologii a spiritualitu, aby tak dovolovaly poctivé a objektivní srovnávání a podněcovaly k dalšímu prohlubování katolického učení.

81. V kontextu pokynů ke spolupráci mezi katolickými institucemi a centry vedenými pod záštitou jiných křesťanů by bylo prospěšné zvát přednášející a experty z jiných tradic.⁹⁷ V případě mimořádných problémů týkajících se určitého semináře nebo ústavu spočívá na diecézním biskupovi rozhodnutí o přizvání přednášejících z jiných církví a církevních společenství, v souladu s normami vydanými biskupskou konferencí, zodpovědností akademických autorit, s ohledem na požadavky dané iniciativy a poté, co se ujistil o morálních a profesionálních kvalitách případných

přednášejících. Při těchto kulturních výměnách by měl být stále zajištěn trvale katolický charakter dané instituce, spolu s jejím právem a povinností formovat své kandidáty a vyučovat katolické doktríně v souladu s církevními normami.

b) Ekumenická zkušenost

82. Aby pohled na ekumenizmus nebyl odtržen od života, ale kořenil v živé zkušenosti různých společenství, může být prospěšné pořádat během období formace setkání a diskuse s jinými křesťany, vedená na univerzální i místní úrovni, přičemž je nutno dodržovat patřičné normy katolické církve. Zváni mohou být představitelé jiných společenství s profesionální a náboženskou přípravou a vládnoucí ekumenickým duchem, který je pro upřímný a konstruktivní dialog nezbytný. Mohou se pořádat také setkání se studenty jiných církví a církevních společenství.⁹⁸ Instituce zabývající se formací se však od sebe liší natolik, že v tomto ohledu nelze stanovit jednotná pravidla. Je objektivní skutečností, že se podle různorodosti národů a oblastí počítá s různými nuancemi pravidel a také s různými vztahy mezi katolickou církví a jinými církvemi a církevními společenstvími na úrovni eklesiologie, spolupráce a dialogu. I zde má potřeba postupného a přizpůsobivého přístupu zásadní a neopominutelný význam. Představení musí aplikovat všeobecné zásady a přizpůsobovat je podle partikulární situace a okolností.

2. Nesvěcení služebníci a spolupracovníci

a) Nauková formace

83. Vedle svěcených služebníků se na pastorační práci podílejí také tzv. spolupracovníci v pastorační práci: katecheté, učitelé a jiní laičtí pomocníci. V rámci místních církví existují teologická učiliště, pastorační instituty a jiná střediska sloužící formaci nebo formačnímu "aggiornamentu". Platí pro ně tytéž studijní plány a zásady jako pro teologické fakulty, musí však být upraveny s ohledem na úroveň studujících a předmět jejich studia.

84. Přesněji řečeno, vzhledem k oprávněné různorodosti charizmat a pracovní náplně klášterů, společností zasvěceného života a společností apoštolského života je velmi důležité, aby "všechna společenství měla účast na životě církve. Ať každý podle své vlastní povahy přijme za své a podle svých sil podporuje její iniciativy a záměry", včetně "ekumenického pole".⁹⁹

Formace by zde měla začít v noviciátu a pokračovat v následujících obdobích. *Ratio formationis* jednotlivých institutů by mělo analogicky k učebním osnovám svěcených služebníků klášterů dít důraz jak na ekumenický rozměr všech předmětů, tak na zabezpečení samostatného ekumenického kurzu, jenž bude odpovídajícím způsobem adaptován na místní situaci a okolnosti. Zároveň je důležité, aby kompetentní představitel institutu pečoval o formaci odborníků na ekumenizmus, kteří povedou ekumenické úsilí celého institutu.

b) Ekumenická zkušenost

85. Aby teorie mohla být zažita v praxi, je vhodné podporovat styky a výměny mezi katolickými kláštery a řeholními společenstvími a kláštery a řeholními společenstvími jiných církví a církevních společenství. Mohou probíhat formou výměny informací, duchovní a případně také materiální pomoci, nebo formou kulturních výměn.

86. Vzhledem k významu, jaký má role laiků pro církev a společnost, laici pověřeni ekumenickými úkoly by měli být povzbuzováni k rozvíjení styků a výměn s jinými církvemi a církevními společenstvími podle norem stanovených tímto direktářem.¹⁰⁰

C. SPECIALIZOVANÁ FORMACE

87. *Význam formace k dialogu.* Vzhledem ke vlivu vysokých škol je zřejmé, že církevními fakultám a jiným vysokým školám náleží zvláště důležitá role v přípravě na ekumenický dialog z pohledu na jeho vedení a na pokroky na cestě k jednotě křesťanů, k jejímuž dosažení křesťanům napomáhá právě dialog. Pedagogická příprava na dialog musí splňovat následující požadavky:

- a) upřímnou osobní snahu žitou ve víře, bez níž dialog přestává být rozhovorem mezi bratry a sestrami, ale spíše pouhým akademickým cvičením;
- b) hledání nových cest a prostředků budování vzájemných vztahů a obnovení jednoty, které spočívají ve větší věrnosti evangelium a autentickém vyznání křesťanské víry v pravdě a lásce;
- c) přesvědčení, že ekumenický dialog není čistě soukromou záležitostí jednotlivců a skupin lidí, ale probíhá v rámci úsilí celé církve a v důsledku toho musí být prováděn tak, aby byl v souladu s učením a pokyny jejích pastýřů;
- d) ochotu uznat, že členové různých církví a církevních společenství nám mohou pomoci lépe pochopit a přesně vyložit učení a život svých společenství;

e) úctu ke svědomí a osobnímu přesvědčení každého, kdo vykládá určitou stránku nebo učení své církve, nebo jejího vlastního chápání Božího zjevení;

f) uznání skutečnosti, že všichni nejsou stejně kvalifikováni pro účast na dialogu, protože existují různé stupně vzdělání, rozumové zralosti a duchovního pokroku.

Úloha církevních fakult

88. Apoštolská konstituce *Sapientia christiana* stanoví, že v prvním cyklu teologické fakulty by měla být přednášena fundamentální teologie a měla by přihlížet také k otázkám ekumenizmu.¹⁰¹

Také v druhém cyklu by "podle pokynů vydaných kompetentní církevní autoritou měla být věnována velká péče otázkám ekumenizmu".¹⁰²

Jinými slovy je vhodné zajistit specializační přednášky o ekumenizmu, které kromě prvků uvedených výše, v č. 79, mohou pojednávat také o:

- a) současném stavu vztahů mezi katolickou církví a ostatními církvemi a církevními společenstvími, na základě studia uveřejněných výsledků dialogu;
- b) studiu pokladu a tradic jiných křesťanů, západních i východních;
- c) významu ekumenického hnutí Světové rady církví a významu současného stavu vztahů katolické církve s uvedenou radou;
- d) úloze národních a oblastních rad církví, výsledcích a obtížích jejich práce.

Nesmíme také zapomínat, že ekumenický rozměr by měl být obsažen v teologickém učení a zkoumání.

Úloha katolických univerzit

89. Také katolické univerzity jsou vyzývány k tomu, aby poskytovaly zdravou ekumenickou formaci. Uvádíme příklady některých vhodných opatření:

- a) rozvíjet ekumenický rozměr učebních a výzkumných metod, jestliže jej daný předmět vyžaduje;
- b) pořádat diskuse a studijní dny zaměřené na ekumenické otázky;
- c) organizovat konference a setkání zaměřená na společné studium, práci a sociální činnost, při nichž je vyhrazen čas na zkoumání křesťanských zásad sociální činnosti a prostředků, jimiž jsou uváděny do praxe. Tyto příležitosti by měly nehlédě na to,

zda se jich účastní jen katolíci, nebo katolíci spolu s jinými křesťany, v nejvyšší možné míře podporovat spolupráci s místními vyššími instituty;

d) v univerzitních novinách a časopisech by mohl být věnován prostor zprávám o ekumenických událostech a také hlubším ekumenickým studiím, přičemž má být dána přednost dokumentům vzešlým z mezicírkevního dialogu;

e) velmi žádoucí jsou dobré vztahy mezi katolickými a ostatními křesťanskými studenty na vysokoškolských kolejích. Pod vhodným vedením se prostřednictvím těchto vztahů mohou naučit soužití v hlubším ekumenickém duchu a být věrnými svědky své křesťanské víry;

f) velký význam má kladení důrazu na modlitbu za jednotu nejen v průběhu týdne modliteb na tento účel, ale také během celého roku. Podle místních okolností a zúčastněných osob a v souladu s platnými pravidly o společné bohoslužbě lze připravit také společná duchovní cvičení pod vedením zkušeného duchovního učitele;

g) sociální a dobročinná činnost nabízí velkou řadu příležitostí ke společnému svědectví. Studenti by k němu měli být vychováváni a vybízeni - a to nejen studenti teologie, ale také jiných fakult: právnické, studenti fakulty sociologie a politických věd. Tito studenti přispějí k podpoře a uskutečnění daných iniciativ;

h) kaplanům, studijním poradcům a profesorům je svěřen závažný úkol vykonávat svou práci v ekumenickém duchu, zejména organizováním některých z výše uvedených iniciativ. Tento závazek od nich vyžaduje hlubokou znalost učení církve, odpovídající zdatnost v akademických předmětech, spolehlivou rozvážnost a vyvážený přístup: všechny tyto vlastnosti by jim měly umožnit pomoci studentům, aby dokázali sladit svůj život víry s otevřeností druhým.

Úloha specializovaných ekumenických institutů

90. Aby církev mohla uskutečňovat svůj ekumenický úkol, potřebuje velký počet odborníků vzdělaných v tomto oboru: kleriků, řeholníků a laiků, kteří jsou zapotřebí i v oblastech s většinovým zastoupením katolíků.

a) Vyžaduje to specializované instituty vybavené:

- patřičnou dokumentací o ekumenizmu, zejména o stávajících dialozích a programech do budoucnosti;

- týmem dobře připravených a schopných učitelů katolického učení a ekumenizmu.

b) Tyto instituty by měly provádět ekumenické bádání ve spolupráci, podle daných podmínek, s odborníky z jiných křesťanských tradic a s jejich věřícími; měly by pořádat ekumenická setkání, jako jsou konference a kongresy; udržovat styky s národními ekumenickými komisemi a s Papežskou radou pro jednotu křesťanů, aby měly spolehlivé a čerstvé informace o dění v mezikonfesním dialogu a jeho výsledcích.

c) Z takto vyškolených odborníků budou vybírání pracovníci pověřovaní ekumenickými úkoly v katolické církvi, ať jako členové a ředitelé odpovědných diecézních, národních a mezinárodních orgánů, jako učitelé ekumenických předmětů v institutech a církevních střediscích, nebo jako zakladatelé ryzí ekumenické činnosti rozněcující ve svém okolí pravého ekumenického ducha.

D. TRVALÁ FORMACE

91. Doktrinní formace a získávání zkušeností se neomezuje jen na období formace, ale s ohledem na stálý vývoj ekumenického hnutí vyžaduje neustávající "aggiornamento" svěcených služebníků a pracovníků v pastoraci.

Biskupové a představení řeholí by při pořádání programů pastorační obnovy pro klérus (setkání, konferencí, duchovních cvičení, rekolekčních a studijních dní zaměřených na pastorační problémy) měli ekumenizmu věnovat bedlivou péči podle následujících vodítek:

a) Systematicky seznamovat kněze, řeholníky, jáhny a laiky se současným stavem ekumenizmu, aby mohli včlenit ekumenický pohled do kázání, katecheze, modlitby a křesťanského života vůbec. Jeví-li se to jako vhodné a možné, bylo by užitečné pozvat služebníka jiné církve, aby vyložil její tradici nebo promluvil o pastoračních problémech, které často bývají společné všem.

b) Naskytne-li se příležitost a souhlasí-li s tím diecézní biskup, může se katolický klérus a osoby pověřené pastoračními úkoly v rámci diecéze účastnit interkonfesních setkání, která jsou zaměřená na zlepšení vzájemných vztahů a snaží se společně řešit pastorační problémy. Aby tyto iniciativy získaly konkrétní podobu, může být užitečné vytvořit místní nebo regionální rady a sdružení kléru atd., nebo se připojit k podobným již existujícím společnostem.

c) Teologické fakulty a jiné vysoké školy mohou spolu se semináři a jinými formačními instituty přispívat k trvalé formaci, a to jak pořádáním kursů pro osoby činné v pastorači, tak poskytováním učitelů nebo lektorů pro kursy organizované někým třetím.

d) Velký užitek plyne také z přesných informací ve sdělovacích prostředcích místní církve, a je-li to možné také ve světských sdělovacích prostředcích; výměny informací se zpravodajskými servery jiných církví a církevních společenství; ze stálého a systematického styku s diecézní a národní ekumenickou komisí, jež bude zabezpečovat přesnou a čerstvou dokumentaci o ekumenickém vývoji všem katolíkům pracujícím v tomto oboru.

e) Různá duchovní setkání by měla být plně využita k odhalení těch prvků spirituality, které nám jsou společné, i těch, které jsou odlišné. Tato setkání představují příležitost k úvaze o jednotě a k modlitbě za usmíření všech křesťanů. Účast členů různých církví a církevních společenství na těchto setkáních může napomoci růstu vzájemného porozumění a duchovního společenství.

f) A konečně je žádoucí, aby bylo pravidelně prováděno hodnocení ekumenické činnosti.

IV

SPOLEČNÉ SDÍLENÍ ŽIVOTA A DUCHOVNÍ ČINNOSTI POKŘTĚNÝCH

A. SVÁTOST KŘTU

92. Svátostí křtu je člověk zcela připojen ke Kristu a jeho církvi a je jí znovuzrozen k účasti na Božím životě.¹⁰³ Křest tedy vytváří svátostné pouto jednoty mezi všemi, kdo jím byli znovuzrozeni. Křest sám o sobě je jenom počátek, neboť směřuje k dosažení plnosti života v Kristu. A tak je křest zaměřen k vyznání víry, k úplnému začlenění do ekonomie spásy a do eucharistického společenství.¹⁰⁴ Křest, který je ustanovený samotným Ježíšem a kterým máme účast na tajemství jeho smrti a zmrtvýchvstání, zahrnuje obrácení, víru, odpuštění hříchů a dar milosti.

93. Křest se uděluje vodou a formulí, která jednoznačně vyjařuje, že jde o akt křtu ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého. Pro všechny učedníky Kristovy je tedy věcí nejvyšší důležitosti, aby všichni udělovali křest tímto způsobem a aby se různé církve a církevní společenství co nejvíce sblížily v dohodě o jeho důležitosti a platném udílení.

94. Velice naléhavě se doporučuje, aby se o významu a platném udílení křtu konal dialog mezi autoritami katolické církve a ostatních církví a církevních společenství na úrovni diecézí nebo biskupských konferencí. Tímto způsobem by bylo možno vydat společná prohlášení o vzájemném uznání křtu i o postupu v případech, kdy platnost jednotlivých křtů může být pochybná.

95. Aby mohlo k takové dohodě dojít, je třeba vzít v úvahu následující body:

a) Křest ponořením nebo poltím provázený trinitární formulí je sám o sobě platný. Z toho vyplývá, že svátost je třeba považovat za platnou, jestliže obřady, liturgické knihy nebo stávající zvyklosti církve či církevního společenství předepisují jeden z obou těchto způsobů křtu, leda by existovaly vážné důvody k pochybnosti o tom, zda udělovatel křtu zachoval předpisy vlastního společenství či církve.

b) Nedostatečná víra udělovatele týkající se křtu sama o sobě nikdy nedovoluje považovat křest za neplatný. Dostačující úmysl udělovatele se musí předpokládat, leda by existoval vážný důvod k pochybnosti, že chtěl konat to, co koná církev.

c) Vznikne-li pochybnost, zda se vůbec užívalo vody a jak se jí užívalo,¹⁰⁵ v tom případě respekt před svátostí a úcta ke křesťanským společenstvím vyžadují vážné zkoumání praxe užívané v onom společenství dříve, než se rozhodne o platnosti jeho křtu.

96. Podle místních okolností a při vhodné příležitosti mohou katolíci společně s jinými křesťany slavit památku křtu, který je sjednocuje. Přitom s nimi obnoví závazek odřeknout se zlého a žít plným křesťanským životem, jak to přijali ve svém křestním slibu. Zavážou se, že budou spolupracovat s milostí Ducha svatého, aby přispěli k uzdravení rozdělení, která mezi křesťany existují.

97. Ačkoliv je člověk křtem připojen ke Kristu a jeho církvi, děje se to konkrétně v jedné, zcela určité církvi, či církevním společenství. Proto nesmí být křest udělen společně dvěma udělovateli křtu, náležejícími k různým církvím či církevním společenstvím. Je třeba pamatovat na to, že v katolické liturgické a teologické tradici je křest udělován vždy jen jedním udělovatelem. Z pastoračních důvodů a za mimořádných okolností může místní ordinář dovolit, aby duchovní jiné církve či církevního společenství se účastnil křtu a převzal některé čtení či modlitbu apod. Opačný případ je možný jen tehdy, jestliže křest, udělovaný v jiném církevním společenství, neodporuje katolickým principům a katolické disciplíně.¹⁰⁶

98. Podle katolického chápání mají být křestní kmotři, v liturgickém a kanonickém smyslu, členové církve či církevního společenství, v němž je křest udělován. Křestní kmotři nepřebírají jen odpovědnost za křesťanskou výchovu pokřtěného (biřmovaného) jako příbuzný nebo přítel, ale jsou přítomni jako zástupci společenství víry a jsou současně garanty křtěncovy víry a touhy po církevním společenství.

a) Přesto může být dovoleno pokřtěnému příslušníku jiného církevního společenství, na základě společného křtu a s ohledem na dobré rodinné či přátelské vztahy, aby byl *svědkem* křtu, ale pouze společně s katolickým kmotrem nebo kmotrou.¹⁰⁷ Katolík může konat totéž pro křtěnce v jiném církevním společenství.

b) Pro těsné společenství mezi katolickou církví a východními pravoslavnými církvemi je dovoleno, aby z oprávněného důvodu byl příslušník takové církve při křtu katolického dítěte či dospělého přítomen jako křestní *kmotr*, ale pouze společně s katolickým kmotrem (kmotrou) a za předpokladu, že je dostatečně postaráno o katolickou výchovu pokřtěného a je známa vhodnost kmotra. Katolíkově není

zakázáno být kmotrem při křtu ve východní pravoslavné církvi, je-li k tomu vyzván. V tom případě přísluší povinnost dbát o křesťanskou výchovu pokřtěného především kmotru (kmoťře), který je příslušníkem církve, ve které je dotyčný pokřtěn.¹⁰⁸

99. Každý křesťan má právo, aby se na základě svědomí svobodně rozhodl vstoupit do plného společenství katolické církve.¹⁰⁹ Úkol přípravy člověka, který chce být přijat do plného společenství katolické církve, je svou podstatou odlišný od ekumenického působení.¹¹⁰ Ritus uvedení dospělých do křesťanského života pamatuje na způsob, jak se tyto osoby přijímají do plného společenství katolické církve. Přesto může katolická autorita v těchto případech, podobně jako v případech smíšených manželství, považovat za nutné zkoumat, zda již udělený křest byl udělen platně. Při takovém zkoumání je nutno dbát následujících doporučení:

a) Platnost křtu udělovaného v jednotlivých východních církvích je mimo každou pochybnost. Proto stačí zjistit skutečnost, že křest byl udělen. V těchto církvích kněží současně se křtem platně udělují svátost biřmování (myropomazanie). Proto se často stává, že v křestním potvrzení není biřmování zmíněno. Není to však důvod k pochybnosti o platném udělení biřmování.

b) Dříve, než se bude zkoumat platnost křtu u křesťana z jiné církve či církevního společenství, je třeba zjistit, zda byla s těmi církvemi či církevními společenstvími daného místa či regionu uzavřena dohoda o uznání křtu (viz výše č. 94) a zda křest byl skutečně udělen podle této dohody. Je však nutno přihlídnout k tomu, že formální neexistence takové dohody nezpochybňuje automaticky platnost křtu.

c) Bylo-li vystaveno oficiální církevní potvrzení, není důvod k pochybnosti o platnosti křtu těchto křesťanů z jiných církví či církevních společenství, leda by zkoumání objevilo v jednotlivém případě vážný důvod k pochybnosti vzhledem k látce či formuli použité při křtu, nebo vzhledem k úmyslu dospělého pokřtěného, či udělovatele křtu.¹¹¹

d) Existuje-li však i po pečlivém prozkoumání vážný důvod k pochybnosti o správném udělení křtu, a proto je uznáno jako nutné udělit podmíněný křest, má katolický udělovatel křtu vyjádřit svůj respekt k učení, podle kterého může být křest udělen platně pouze jednou tím, že křtěnci vysvětlí, proč bude podmíněně pokřtěn a

co znamená ritus křtu pod podmínkou. Tento ritus podmíněného křtu má být udělován soukromě, nikoliv veřejně.¹¹²

e) Je žádoucí, aby synody východních katolických církví a biskupské konference vydaly instrukce o přijímání pokřtěných křesťanů z jiných církví a církevních společenství do plného společenství katolické církve, ve kterých by byla respektována skutečnost, že nejde o katechumeny a byla by rovněž vzata v úvahu znalost a praxe jejich křesťanské víry.

100. Podle ritu uvedení dospělých do křesťanského života, mají být ti, kdo se ke Kristu připojili poprvé ve svém životě, normálně pokřtěni při velikonoční vigílii. Měli by být při této slavnosti přijati do plného společenství také ten, kdo je už pokřtěný, je třeba učinit jasné rozlišení mezi jím a těmi, kteří ještě pokřtěni nejsou.

101. Při současném stavu našich vztahů s církevními společenstvími, která vzešla z reformace 16.století, nedošlo dosud k dohodě o významu, svátostném charakteru a udělování svátosti biřmování. Proto musejí věřící z těchto společenství, kteří chtějí vstoupit do plného společenství katolické církve, přijmout svátost biřmování podle učení a ritu katolické církve dříve, než jsou připuštěni k eucharistickému společenství.

B. SPOLUÚČAST NA DUCHOVNÍCH AKTIVITÁCH A ZDROJÍCH

Všeobecné zásady

102. Křesťané mohou být vyzváni, aby měli společný podíl na duchovních aktivitách a duchovních zdrojích, tj. aby sdíleli duchovní dědictví, které mají společné, takovým způsobem a v takovém stupni, který odpovídá jejich současnému stavu rozdělení.⁽¹¹³⁾

103. Termín "spoluúčast na duchovních aktivitách a zdrojích" se týká například společné modlitby, společné účasti na liturgické bohoslužbě v užším smyslu, jak je uvedeno v č. 116 níže, a společného užívání posvěcených míst a všech nezbytných objektů.

104. Tato duchovní spolupráce ať se řídí těmito zásadami:

a) I přes závažné obtíže, které brání plnému společenství církve, je jasné, že ti, kdo jsou skrze křest přivtěleni ke Kristu, sdílejí mnohé prvky křesťanského života. A tak existuje skutečné společenství mezi křesťany, které, i když je nedokonalé, lze

vyjádřit mnoha způsoby včetně společné modlitby a liturgické bohoslužby (114), o čemž pojednává následující odstavec.

b) Podle katolické víry obdržela katolická církev plnost zjevené pravdy a všechny prostředky spásy jako dar, který nelze ztratit (115). Přesto mnohé z prvků a hodnot, které náležejí katolické církvi (např. psané Boží slovo, život milosti, víra, naděje a láska atd.) mohou existovat za jejími viditelnými hranicemi. Církev a církevní společenství, které nejsou v plném společenství s katolickou církví, rozhodně nejsou bez významu a váhy v tajemství spásy, neboť Duch Kristův se nezdřáhá je používat jako prostředků spásy (116). Způsobem, který se liší podle situace každé církve nebo církevního společenství, má jejich bohoslužebná praxe schopnost sytit život milosti ve svých členech, kteří se jí účastní, a otevírat přístup do společenství spásy (117).

c) Ve sdílení duchovních aktivit a zdrojů se tedy musí odrážet dvojí:

1) skutečné společenství života v Duchu, které již mezi křesťany existuje a je vyjádřeno jejich modlitbou a liturgickou bohoslužbou;

2) neúplný charakter tohoto společenství vzhledem k rozdílům ve víře a chápání, které jsou neslučitelné s neohrazeným vzájemným sdílením duchovních darů.

d) Poctivé přijetí této složité situace si žádá, aby byly pro duchovní spolupráci stanoveny normy, které by braly v úvahu rozmanitou situaci příslušných církví a církevních společenství, aby křesťané mohli radostně ocenit duchovní bohatství, které mají společné, avšak aby si také byli více vědomi nutnosti překonat dosud trvající rozdělení.

e) Společné slavení eucharistie je viditelným projevem plného společenství víry, modlitby a života společenství katolické církve, vyjádřeného kněžími této církve; proto se nepovoluje koncelebrovat eucharistii s duchovními jiných církví nebo církevních společenství(118).

105. Sdílení duchovních aktivit a zdrojů, byť jen v omezené míře, je v duchu společné dobré vůle a lásky příspěvkem k růstu souladu mezi křesťany; proto by měla existovat jistá "reciprocita".

106. Doporučuje se, aby se mezi katolickými autoritami a jejich partnery z jiných společenství uskutečňovaly porady, v nichž by se hledaly možnosti pro plnoprávnou reciprocitu podle nauky a tradice různých společenství.

107. Je třeba, aby katolíci prokazovali upřímný respekt liturgické a svátostné disciplíně jiných církví a církevních společenství; ty by měly zase stejně respektovat disciplínu katolickou. Jedním z pozitiv výše zmíněných konzultací by mohlo být větší vzájemné pochopení v otázce disciplíny, případně i dohoda o tom, jak si poradit se situací, kdy je disciplína jedné církve zpochybněna nebo v rozporu s disciplínou církve druhé.

Společná modlitba

108. Tam, kde je to možné, je dobré katolíky povzbudit, aby se ve shodě s církevními normami spojovali v modlitbě s křesťany jiných církví a církevních společenství. Takovéto společné modlitby jsou jistě velice účinným prostředkem k vyprošování milosti jednoty a jsou ryzím vyjádřením pouta, které katolíky s těmito druhými křesťany stále váže (119). Společná modlitba je i sama o sobě cestou k duchovnímu usmíření.

109. Společná modlitba se katolíkům a jiným křesťanům doporučuje k tomu, aby společně předložili Bohu své potřeby a problémy - např. mír, sociální záležitosti, vzájemnou lásku mezi lidmi, důstojnost rodiny, následky chudoby, hladu, násilí atd. Totéž platí o příležitostech, při nichž si přeje (podle okolností) národ, region nebo společenství společně vzdát Bohu díky nebo mu předložit prosby - národní svátek, doba katastrofy či veřejného smutku, den vyhražený ke vzpomínce na ty, kdo zemřeli za vlast atd. Tento druh modlitby se také doporučuje, setkávají-li se křesťané za účelem studia nebo společné akce.

110. Společná modlitba by se však měla týkat obzvláště obnovy jednoty křesťanů. Může se soustředit například na tajemství Církve a její jednoty, na křest jako svátostné pouto jednoty či na obnovu života jednotlivce i společenství jako nezbytných prostředků k dosažení plnosti jednoty. Takováto modlitba se doporučuje obzvláště v Týdnu modliteb za jednotu křesťanů či v období mezi Nanebevstoupením a letnicemi.

111. Představitelé zmíněných církví, církevních společenství nebo jiných zainteresovaných skupin by měli spolupracovat při přípravě takovéto modlitby. Měli by najít způsob, jakým se kdo zapojí, zvolit téma a vyhledat biblická čtení, písně a modlitby.

- a) V takovéto bohoslužbě je místo pro jakékoliv čtení, modlitbu či píseň vyjadřující víru či duchovní život společný všemu křesťanskému lidu. Může zahrnout povzbuzení, výzvu či biblické rozjímání vycházející ze společného křesťanského dědictví, schopné prohloubit vzájemnou dobrou vůli a jednotu.
- b) Je třeba vzít v úvahu, zda je užívaný překlad Písma svatého přijatelný pro všechny a věrný originálu.
- c) Je žádoucí, aby forma bohoslužby brala v úvahu různé vzory modliteb společenství v souladu liturgickou obnovou v mnoha církvích a církevních společenstvích a aby se zvláště zdůraznilo společné dědictví písní, textů z lekcionářů a liturgických modliteb.
- d) Když katolíci a věřící východních církví připravují společnou bohoslužbu, je třeba věnovat zvláštní pozornost liturgické kázni obou církví ve shodě s č. 115 níže.

112. Ačkoliv je kostel místem, kde společenství obvykle slaví svou vlastní liturgii, výše zmíněné společné bohoslužby lze sloužit v kostele některého z těchto společenství, pokud je to pro všechny účastníky přijatelné. Ať se zvolí jakékoliv místo, musí být přijatelné pro všechny, vhodné k tomu, aby byla bohoslužba přiměřeně připravená, a musí napomáhat modlitbě.

113. V případě dohody mezi účastníky mohou ti, kdo mají v bohoslužbě nějakou funkci, obléci oděv odpovídající jejich postavení v církvi a povaze bohoslužby.

114. V jistých případech může být užitečné, aby se pod vedením těch, kdo mají náležitou formaci a zkušenosti, konala duchovní spolupráce ve formě několikadenních rekolekcí, duchovních cvičení, skupin pro studium a sdílení tradic spirituality i ve formě stálějších sdružení pro hlubší výzkum společného duchovního života. Je však třeba vždy vážně a pozorně přistupovat k tomu, co bylo řečeno o přiznání rozdílu, které existují v nauce, a o učení a kázni katolické církve ve věci spoluúčasti na svátostech.

115. Slavení eucharistie v den Páně je základem a středem celého liturgického roku;(120) katolíci - východní podle svého vlastního církevního práva(121) - jsou zavázáni zúčastnit se v tento den a v další předepsané dny mše.(122) Nelze tedy radit, aby se o nedělích organizovaly ekumenické bohoslužby, a je třeba mít na paměti, že i když se katolíci zúčastní ekumenické bohoslužby či bohoslužby jiných církví a církevních společenství, závazek zúčastnit se v tyto dny mše trvá.

Spoluúčast na nesvátočné liturgické bohoslužbě

116. Liturgickou bohoslužbou se míní bohoslužba, která se koná podle knih, předpisů a zvyků církve či církevního společenství a které předsedá kněz či zástupce této církve či společenství. Liturgická bohoslužba může být nesvátočná nebo může být slavením jedné nebo více křesťanských svátostí. Zde se jedná o bohoslužbě nesvátočné.

117. V některých situacích může mít oficiální modlitba církve přednost před ekumenickou bohoslužbou zvláště připravenou pro danou příležitost. Například účast na ranních či večerních chválách, zvláštních vigíliích atd. umožní lidem různých liturgických tradic - katolické, východní, anglikánské i protestantské - navzájem lépe pochopit modlitbu příslušného společenství a hlouběji se podílet na tradicích, které často vyrostly ze společných kořenů.

118. Slaví-li se liturgie v jiné církvi či církevním společenství, katolíkům se doporučuje, aby se účastnili žalmů, responsorií, písní a společných aktů církve, v níž jsou hosty. Na základě pozvání hostitelů mohou i číst lekci či kázat.

119. Pokud jde o spoluúčast na liturgické bohoslužbě tohoto typu, je třeba brát úzkostlivý ohled na city duchovních i lidu všech zúčastněných křesťanských společenství stejně jako na místní zvyky, které se mohou lišit podle času, místa, osob a okolností. Při slavení katolické liturgie mohou duchovní jiných církví a církevních společenství, pokud je to žádoucí, zaujímat místo a přijímat liturgickou úctu, která jim přísluší podle jejich hodnosti a funkce. Katolické duchovenstvo pozvané k účasti na bohoslužbě jiných církví či církevních společenství může obléci příslušný oděv či odznak svého církevního úřadu, pokud jsou s tím srozuměni hostitelé.

120. Po moudrém uvážení místního ordináře je možné poskytnout členům nekatolické církve či církevního společenství katolické pohřební obřady, pokud to není viditelně proti jejich vůli a za předpokladu, že jejich vlastní duchovní není k dispozici (123) a že to nezakazují obecná ustanovení kanonického práva.(124)

121. Požehnání, které se obvykle uděluje katolíkům, může být také uděleno jiným křesťanům, kteří o ně požádají, podle povahy a předmětu požehnání. Veřejná modlitba za jiné křesťany živé či zemřelé a za potřeby a na úmysly jiných církví a církevních společenství a jejich duchovních představitelů může být vložena do litaní a jiných invokací během liturgické bohoslužby, nikoli však během eucharistické

anafory. Stará církevní liturgická a eklesiologická tradice povoluje konkrétní zmínku v eucharistické anafore pouze u jmen těch, kdo jsou v plném společenství s církví, která eucharistii slaví.

Spoluúčast na svátostném životě, zvláště pak na eucharistii

a) Spoluúčast na svátostném životě s členy různých východních církví

122. Mezi katolickou církví a těmi východními církvemi, které s ní nejsou v plném společenství, stále existuje úzké společenství ve věcech víry. (125) Navíc "slavením eucharistie Páně se tak v těchto jednotlivých církvích buduje a roste Boží církev" a "i když odloučené, mají (tyto církve) pravé svátosti a především, vlivem apoštolské posloupnosti, mají kněžství a eucharistii..." (126) To dává eklesiologickou a svátostnou půdu pro to, aby, podle chápání katolické církve, bylo možné jistou spoluúčast na liturgické bohoslužbě, dokonce i eucharistii, s těmito církvemi povolit, ba k ní i povzbudit "za vhodných okolností a se schválením církevní autority".(127) Je však známé, že východní církve vzhledem ke svému eklesiologickému chápání mívají v této věci restriktivnější kázeň, kterou by měli respektovat i ostatní. Pastýři by měli věřící pečlivě poučit o vlastních příčinách tohoto způsobu spoluúčasti na liturgické bohoslužbě a o různé kázni, která v tomto ohledu může existovat.

123. V případě potřeby či v zájmu ryzího duchovního prospěchu a za předpokladu, že je vyloučeno nebezpečí omylu či lhostejnosti, je legitimní, aby kterýkoli katolík, pro kterého je fyzicky nebo morálně nemožné obrátit se na katolického kněze, přijal svátost smíření, eucharistie a pomazání nemocných od kněze některé východní církve.(128)

124. Protože se praxe církve katolické a církví východních v otázce častého přijímání, zpovědi před přijímáním a eucharistického postu liší, je třeba se vyhnout pohoršení a podezírání, které může mezi východními křesťany zapříčinit katolík nedodržující východní zvyklosti. Katolík, který si přeje legitimně přistoupit k přijímání s východními křesťany, musí v nejvyšší možné míře respektovat východní kázeň a zdržet se přijímání, pokud daná církev vyhrazuje svátostné společenství svým vlastním členům a vylučuje ostatní.

125. Katoličtí udělovatelé udělují dovořeně svátost smíření, eucharistii a pomazání nemocných členům východních církví, jestliže o tyto svátosti z vlastní svobodné vůle požádají a jsou řádně připraveni. V těchto konkrétních případech by se také měl brát

náležitý zřetel na kázeň východních církví platnou pro jejich věřící a předejít každému náznaku proselytizmu.(129)

126. Katolíci mohou, pokud jsou k tomu pozváni, při svátostné liturgické bohoslužbě ve východních církvích číst lekci. Východní křesťan může být pozván, aby četl lekci při obdobné bohoslužbě v katolické církvi.

127. Katolický duchovní může být přítomný řádnému uzavření manželství mezi východními křesťany či mezi katolíkem a východním křesťanem ve východní církvi a sám se obřadu zúčastnit, pokud je k tomu pozván autoritou této církve a pokud je to (v případě smíšeného manželství) ve shodě s normami týkajícími se smíšených manželství, které uvedeme níže.

128. Člen východní církve může působit jako svědek při katolickém uzavření manželství; katolík také může být svědkem při řádném uzavření manželství v církvi východní. Ve všech případech se musí tato praxe řídit obecnou kázní obou církví vzhledem k požadavkům pro účast na takovém uzavření manželství.

b) Spoluúčast na svátostném životě s křesťany jiných církví a církevních společenství

129. Svátost je aktem Krista a Církve skrze Ducha. (130) Její slavení v konkrétní komunitě je znamením reálné jednoty ve víře, modlitbě a životě společenství. Jako znamení jsou svátosti - a zvláště eucharistie - zdrojem jednoty křesťanského společenství a duchovního života a prostředky k jejich rozvoji. Eucharistické společenství je tak neoddělitelně spjato s plným církevním společenstvím a je jeho viditelným vyjádřením.

Zároveň katolická církev učí, že křtem jsou členové jiných církví a církevních společenství přivedeni k reálnému, i když nedokonalému společenství s katolickou církví(131) a že "křest vytváří svátostné pouto jednoty mezi všemi, kdo jím byli znovuzrozeni... cele směřuje k dosažení plnosti života v Kristu".(132) Eucharistie je pro pokřtěné duchovní potravou, která jim umožňuje překonávat hříchy a žít vskutku životem Kristovým, být do něho hlouběji vštěpováni a mít hlubší účast na celé ekonomii Kristova tajemství.

A právě ve světle těchto dvou základních principů, které musíme vždy brát v úvahu společně, povoluje katolická církev obecně přístup ke svému eucharistickému společenství a ke svátosti smíření a pomazání nemocných pouze těm, kdo sdílejí její

jednotu ve víře, modlitbě a životě církve.(133) Ze stejných důvodů pak také uznává, že za určitých okolností, výjimečně a při dodržení určitých podmínek, může být křesťanům jiných církví či církevních společenství přístup k těmto svátostem povolen či dokonce doporučen.(134)

130. V případě nebezpečí smrti smí katoličtí udělovatelé udělit tyto svátosti při dodržení podmínek uvedených níže (odst. 131). V jiných případech se důrazně doporučuje, aby diecézní biskup s přihlédnutím k zásadám, které v této záležitosti připravila biskupská konference či synoda východních katolických církví, vypracoval všeobecné zásady pro posuzování situace vážné a naléhavé potřeby a pro ověřování podmínek zmíněných níže (odst. 131).(135) Ve shodě s kanonickým právem (136) by tyto zásady měly být ustanoveny až po poradě přinejmenším s místní oprávněnou autoritou jiných zainteresovaných církví či církevních společenství. Katoličtí udělovatelé budou posuzovat individuální případy a udílet tyto svátosti pouze podle těchto vypracovaných norem, pokud existují. Jinak se bude řídit zásadami tohoto direktáře.

131. Podmínky, za kterých může katolický udělovatel udělit svátost eucharistie, smíření a pomazání nemocných pokřtěné osobě, která se nalézá ve výše zmíněných okolnostech (odst. 130), jsou tyto: daná osoba nemůže naplnit svou touhu po svátosti u udělovatele své církve či církevního společenství; sama o svátost požádá; o těchto svátostech projevuje katolickou víru a je řádně připravena. (137)

132. Na základě katolické nauky o svátostech a jejich platnosti může katolík, který se octne v okolnostech zmíněných výše (odst. 130 a 131) požádat o tyto svátosti pouze u udělovatele, v jehož církvi jsou tyto svátosti platné nebo o němž je známo, že je podle katolického učení o svěcení platně vysvěcen.

133. Čtení z Písma během slavení eucharistie v katolické církvi by měli zajišťovat členové této církve. Při výjimečných příležitostech a v oprávněných případech může diecézní biskup dovolit, aby úkol lektora převzal člen jiné církve či církevního společenství.

134. V katolické eucharistické liturgii je homilie, která tvoří součást liturgie samé, vyhrazena knězi nebo jáhnovi, neboť v ní jde o předkládání tajemství víry a zásad křesťanského života podle katolické nauky a tradice.(138)

135. Pro čtení z Písma a kázání během jiné než eucharistické bohoslužby platí zásady uvedené výše (odst. 118).

136. Členové jiných církví nebo církevních společenství mohou být při uzavření manželství v katolické církvi svědky. Katolíci též mohou být svědky při uzavření manželství v jiných církvích či církevních společenstvích.

Spoluúčast na jiných zdrojích duchovního života a aktivity

137. Katolické kostely jsou zasvěcené či požehnané budovy, které mají velký teologický i liturgický význam pro celé katolické společenství. Jsou proto vyhrazeny především pro katolickou bohoslužbu. Pokud však kněží, duchovní či společenství, kteří nejsou v plném společenství s katolickou církví, nemají místo či liturgické objekty potřebné pro důstojné slavení svých náboženských obřadů, diecézní biskup jim může dovolit použít kostel nebo katolickou budovu, a také jim zapůjčit vše potřebné pro jejich bohoslužbu. Za podobných okolností jim může být povoleno vykonat pohřeb či bohoslužbu na katolickém hřbitově.

138. Vzhledem k rozvoji společnosti, rychlému růstu populace a urbanizace a finančním důvodům se může tam, kde existují dobré ekumenické vztahy a pochopení mezi komunitami, stát věcí praktického zájmu dlouhodobé společné vlastnictví či užívání církevních prostor.

139. Když tuto formu vlastnictví či užívání schválí na základě zásad biskupské konference či Svatého stolce diecézní biskup, je třeba moudře uvážit otázku uchovávání Nejsvětější svátosti na základě zdravé svátostní teologie a s odpovídající úctou, zároveň však je také třeba brát v úvahu citění těch, kdo budou budovu užívat, např. vybudováním oddělené místnosti či kaple.

140. Než se začnou dělat plány na společnou budovu, je třeba, aby se představitelé všech zúčastněných společenství nejprve dohodli, jak zachovávat svou odlišnou kázeň, zvláště ve vztahu ke svátostem. Navíc by se měla vypracovat písemná dohoda, která by jasně a přiměřeně řešila všechny otázky, které mohou vyvstat ve finančních záležitostech a závazcích vyplývajících z církevního a občanského práva.

141. V katolických školách a institutech je třeba věnovat nejvyšší možné úsilí tomu, aby byla respektována víra a svědomí studentů či učitelů náležejících k jiným církvím nebo církevním společenstvím. V souladu s jejich vlastními schválenými stanovami by představení těchto škol měli dbát na to, aby duchovní jiných společenství měli vše,

co potřebují k duchovní a svátostné službě svým věřícím, kteří takovou školu či ústav navštěvují. Pokud to okolnosti dovolí a se souhlasem diecézního biskupa lze poskytnout i prostory užívané katolickou církví včetně kostela či kaple.

142. V nemocnicích, domovech důchodců a podobných zařízeních spravovaných katolíky by mělo vedení neodkladně informovat kněze a duchovní jiných společenství o přítomnosti jejich věřících a co nejvíce jim usnadnit, aby mohli tyto osoby navštívit a poskytnout jim duchovní i svátostnou službu v důstojných a vhodných podmínkách včetně možnosti užití kaple.

C. SMÍŠENÁ MANŽELSTVÍ

143. Tato část ekumenického direktáře se nesnaží dopodrobna rozvést všechny pastorační a kanonické otázky spojené s konkrétním slavením svátosti křesťanského manželství či s pastorační péčí o křesťanské rodiny. Takovéto záležitosti jsou součástí všeobecné pastorační péče každého biskupa či místní biskupské konference.

Následující text je zaměřen specificky na problematiku smíšených manželství, a je třeba mu také v tomto kontextu rozumět. Výraz "smíšené manželství" se používá na každé manželství mezi katolíkem a pokřtěným křesťanem, který není v plném společenství s katolickou církví.(139)

144. V každém manželství je prvořadou starostí církve podpořit sílu a stabilitu nerozlučitelného manželského svazku a rodinného života, který z něho vychází. Dokonalé jednoty osob a plného sdílení života, zakládajících manželský stav, lze snáze dosáhnout, náležitě-li oba partneři ke stejnému společenství víry. Navíc praktická zkušenost a pozorování získaná v různých dialozích mezi představiteli církví a církevních společenství naznačují, že smíšená manželství často komplikují zachovávání křesťanské víry a přesvědčení i soulad rodinného života samotným manželům i dětem, které se z nich narodí. Z těchto důvodů je třeba doporučit sňatky především mezi osobami z téhož církevního společenství, a také k nim povzbuzovat.

145. Vzhledem k rostoucímu počtu smíšených manželství v mnoha částech světa však církev zahrnuje do své pastorační péče i páry, které se připravují vstoupit či již vstoupily do takovýchto manželství. Tato manželství, i přes své zvláštní obtíže, "obsahují množství prvků, které mohou být plodně využity a rozvinuty jak pro svou vnitřní hodnotu, tak pro vše, čím mohou přispět k ekumenickému hnutí. To platí obzvláště, pokud obě strany věrně plní své náboženské povinnosti. Společný křest a

dynamika milosti dává párům v těchto manželstvích základ a motivaci k vyjadřování jednoty v oblasti mravních a duchovních hodnot".(140)

146. Trvalou povinností všech, zvláště pak kněží, jáhnů a těch, kdo jim pomáhají v pastorační práci, je vést a podporovat katolickou stranu v jejím životě víry stejně jako celý smíšený manželský pár jak při přípravě k manželství, tak v jeho svátostném slavení a ve společném životě následujícím po svatebním obřadu. Tato pastorační péče má brát v úvahu konkrétní duchovní stav každého z partnerů, jeho formaci ve víře a způsob praktikování. Současně je třeba respektovat konkrétní situaci každého páru, svědomí každého z partnerů a svatost stavu svátostného manželství samého. Kde je to zapotřebí, může diecézní biskup, synoda východních katolických církví či biskupská konference vypracovat konkrétnější směrnice této pastorační péče.

147. V rámci této povinnosti je dobré v oprávněné situaci učinit pozitivní kroky a, pokud je to možné, navázat kontakty s duchovním jiné církve či církevního společenství, ačkoli to vždy nemusí být právě snadné. Všeobecně platí, že vzájemné konzultace mezi křesťanskými pastýři za účelem podpory takovýchto manželství a zachování jejich hodnoty se může stát úrodným polem ekumenické spolupráce.

148. Při sestavování programu nezbytné přípravy na manželství má kněz či jáhen a ti, kdo mu pomáhají, zdůraznit to, co manželé jako křesťané společně sdílejí v životě milosti, ve víře, naději a lásce spolu s dalšími vnitřními dary Ducha svatého.(141) Každý partner by měl být dále věrný svému křesťanskému přesvědčení a praktikovat je, zároveň však podporovat vše, co může vést k jednotě a souladu, aniž by se přitom skutečné rozdíly podceňovaly a při vyloučení postoje náboženské lhostejnosti.

149. V zájmu většího pochopení a jednoty by měly obě strany více poznávat náboženské přesvědčení svého partnera a učení a náboženskou praxi církve nebo církevního společenství, k němuž náleží. Aby se jim společné křesťanské dědictví lépe žilo, je jim potřeba připomínat, že společná modlitba je základem jejich duchovního souladu a že čtení a studium Písma svatého je obzvláště důležité. V době přípravy může snaha snoubenců pochopit navzájem své náboženské a církevní tradice a vážně se zamyslet nad rozdíly, které existují, vést k větší poctivosti, lásce a pochopení těchto skutečností i manželství samého.

150. Když se z oprávněného a přiměřeného důvodu žádá o povolení ke smíšenému sňatku, obě strany musí být seznámeny s podstatnými náležitostmi manželství, které

nesmí být vyloučeny žádnou ze stran. Mimoto se od katolické strany žádá, aby potvrdila formou danou konkrétním zákonem východní katolické církve či biskupské konference, že je připravena vyvarovat se nebezpečí opuštění víry, a přislíbila, že podle svých sil se bude upřímně snažit, aby byly děti vzešlé z jejich manželství pokřtěny a vychovávány v katolické církvi. Druhý partner má být o tomto slibu a závazku informován.(142) Současně je třeba vzít na vědomí, že nekatolický partner může cítit podobný závazek vzhledem ke svému křesťanskému přesvědčení. Je třeba si povšimnout, že kanonické právo nežádá od tohoto partnera žádný formální písemný či ústní slib.

Při rozhovorech s těmi, kdo hodlají vstoupit do smíšeného manželství, je třeba začít a podporovat rozhovor ohledně otázky křtu a katolické výchovy dětí, které se jim narodí, a - je-li to možné - i ohledně rozhodnutí v této otázce již před svatbou.

Při posuzování existence či neexistence "oprávněného a přiměřeného důvodu" za účelem povolení tohoto smíšeného manželství bude místní ordinář brát v úvahu mimo jiné výslovné odmítnutí z nekatolické strany.

151. Katolický rodič bude při plnění svého závazku předat katolickou víru dětem respektovat náboženskou svobodu a svědomí druhého rodiče a bude se starat o jednotu a stálost manželství a o udržování rodinného společenství. Pokud přes veškerou snahu děti nejsou pokřtěny a vychovávány v katolické církvi, katolický rodič neupadá do trestu předepsaného kanonickým právem.(143) Zároveň však nepomíná jeho závazek předávat dětem katolickou víru. Tento požadavek se naplňuje například tím, že katolík aktivně přispívá ke křesťanské atmosféře domova; činí slovem i příkladem vše pro to, aby umožnil členům rodiny vážit si specifických hodnot katolické tradice; dělá všechno pro to, aby byl o své vlastní víře dobře informován, a byl tak schopný ji vysvětlovat a hovořit o ní; modlí se s rodinou za milost jednoty křesťanů podle Boží vůle.

152. S jasným vědomím toho, že rozdíly v nauce zabraňují plnému svátostnému a kanonickému společenství mezi katolickou církví a různými církvemi východními, v pastorační péči o manželství mezi katolíkem a východním křesťanem je třeba klást zvláštní důraz na zdravou a shodnou nauku víry, kterou oba sdílejí, a na fakt, že východní církve mají "pravé svátosti a především, díky apoštolské posloupnosti, mají kněžství a eucharistii, které je s námi dosud těsně pojí". (144) Jestliže se manželům z

těchto svazků věnuje náležitá pastorační péče, věřící obou společenství mohou lépe pochopit, jak uvést děti z takovýchto manželství do Kristových svátostných tajemství a jak je jimi duchovně sytit. Jejich formace v autentické křesťanské nauce a způsoby křesťanského života budou většinou ve všech těchto církvích poborné. Různost v liturgickém životě a v soukromé modlitbě může rodinnou modlitbu spíše povzbudit, než jí překážet.

153. Manželství mezi katolíkem a členem východní církve je platné, pokud bylo uzavřeno v rámci náboženského obřadu svěceným udělovatelem a pokud byly dodrženy i ostatní požadavky práva. Pro jeho platnost je v těchto případech třeba dodržet kanonickou formu obřadu.(145) Kanonická forma se pro platnost sňatků mezi katolíky a křesťany jiných církví a církevních společenství vyžaduje.(146)

154. Místní ordinář katolického partnera po projednání s ordinářem místa oddavek, může z vážných důvodů a při respektování práva východních církví(147) dispenzovat katolického partnera od dodržení kanonické formy uzavření manželství.(148) Příčinou dispenzování může být například udržení rodinného souladu, získání souhlasu rodičů k sňatku, uznání konkrétní náboženské vazby nekatolického partnera či jeho pokrevního příbuzenství s duchovním jiné církve či církevního společenství. Je třeba, aby biskupské konference vydaly normy, kterými by se taková dispence ve shodě s běžnou praxí mohla řídit.

155. Povinnost dodržet svou vlastní formu uzavření manželství ukládaná některými církvemi či církevními společenstvími není důvodem k automatickému dispenzování od katolické kanonické formy. Takovéto konkrétní situace se mohou stát předmětem dialogu mezi církvemi přinejmenším na místní úrovni.

156. Je třeba mít na zřeteli, že pokud se manželství uzavírá s dispencem od kanonické formy, pro jeho platnost se požaduje veřejná forma oddavek.(149) Pro zdůraznění jedinečnosti manželství se nepovolují dva oddělené náboženské obřady, při nichž by se výměna souhlasu vyjádřila dvakrát, či dokonce jedna bohoslužba, v níž by byla dvě taková vyjádření souhlasu současně nebo postupně.(150)

157. S předchozím schválením místního ordináře a za předpokladu, že je pozván, může katolický kněz či jáhen být přítomen či se nějakým způsobem účastnit uzavření smíšeného manželství v situaci, kdy byl dán dispenz od kanonické formy. V těchto případech může být pouze jeden obřad, při němž předsedající přijímá manželský

souhlas. Na pozvání tohoto celebranta může katolický kněz či jáhen přednést další příslušné modlitby, číst z Písma, pronést krátké povzbuzení a udělit manželům požehnání.

158. Na žádost snoubenců může místní ordinář dovolit katolickému knězi pozvat duchovního z církve či církevního společenství druhého partnera, aby se zúčastnil uzavření manželství, četl z Písma, pronesl krátké povzbuzení a udělil manželům požehnání.

159. Vzhledem k problémům týkajícím se spoluúčasti na eucharistii, které mohou vyvstat z přítomnosti nekatolických svědků a hostů, uzavření smíšeného manželství podle katolického formuláře většinou probíhá mimo eucharistickou liturgii. V oprávněném případě však může diecézní biskup slavení eucharistie povolit.(151) Učiní-li tak, rozhodnutí, zda připustit nekatolického manžela k eucharistickému společenství, musí být v souladu se všeobecnými normami, které v této věci existují jak pro východní(152), tak i ostatní křesťany,(153) a musí brát v úvahu konkrétní situaci přijetí svátosti křesťanského manželství dvěma pokřtěnými křesťany.

160. Ačkoli manželé ve smíšeném manželství sdílejí svátost křtu a manželství, společná účast na eucharistii může být pouze výjimečná. Pokaždé je třeba dodržet normy uvedené výše a týkající se připuštění nekatolického křesťana k eucharistickému společenství(154) stejně jako normy týkající se účasti katolíka na eucharistickém společenství jiné církve.(155)

V

EKUMENICKÁ SPOLUPRÁCE,

DIALOG A SPOLEČNÉ SVĚDECTVÍ

161. Když křesťané společně žijí a modlí se způsobem popsáním ve 4. kapitole, svědčí o víře, kterou sdílejí, a o svém křtu ve jménu Boha, Otce všech, jeho Syna Ježíše, Vykupitele všech, a Ducha svatého, který silou lásky všechno proměňuje a sjednocuje. Na základě tohoto společenství života a duchovních darů existuje mnoho dalších forem ekumenické spolupráce vyjadřujících a prohlubujících jednotu a zmnožujících svědectví o spasitelné moci evangelia, jež křesťané přinášejí světu. Když křesťané spolupracují ve studiu a šíření bible, liturgických studiích, katechezi a vyšším vzdělávání, pastorační péči, evangelizaci a ve své službě lásky světu, který bojuje za uskutečnění ideálu spravedlnosti, pokoje a lásky, pak uvádějí do praxe to, co navrhuje Dekret o ekumenizmu:

"Přede všemi národy mají všichni křesťané vyznávat víru v trojjediného Boha a ve vtěleného Božího Syna, našeho Vykupitele a Pána, a společným úsilím ve vzájemné úctě vydávat svědectví naší naději, která nezklame. Protože se v naší době velmi rozšířila spolupráce na poli sociálním, jsou všichni lidé bez výjimky voláni ke společnému dílu, tím spíše věřící v Boha, ale nejpředněji všichni křesťané jako nositelé Kristova jména. Spolupráce všech křesťanů vyjadřuje živým způsobem spojení, které je již navzájem sjednocuje, a staví do plnějšeho světla tvář Krista Služebníka."(156)

162. Křesťané nemohou uzavřít svá srdce před naléhavými potřebami našeho současného světa. Pomoc, kterou mohou poskytovat ve všech oblastech lidského života, v nichž se projevuje potřeba spásy, bude účinnější, bude-li společná a budou-li při ní viditelně sjednoceni. Proto budou chtít činit společně vše, co jim dovoluje jejich víra. Absence plného společenství mezi různými církvemi a církevními společenstvími, odchylky, které stále existují v učení o víře a mravech, zraněné vzpomínky a dědictví dějin odloučení - to vše tvoří hranice toho, co dnes mohou křesťané činit společně. Jejich spolupráce jim může pomoci překonávat překážky plného společenství a zároveň spojit své zdroje k budování křesťanského života a

služby a ke společnému svědectví, které se tak podává vzhledem k poslání, které sdílejí:

"Sjednocení v tomto poslání, o němž rozhoduje především sám Kristus, všichni křesťané mají hledat to, co už je spojuje dříve ještě než se uskuteční jejich plné společensvtí."(157)

Formy a struktury ekumenické spolupráce

163. Ekumenická spolupráce může mít formu, při níž se různé církve a církevní společenství účastní programů již sestavených některou z nich. Nebo může jít o koordinování nezávislých akcí s cílem vyhnout se opakování a zbytečnému rozmnožování administrativních struktur. Nebo mohou existovat společné iniciativy a programy. Mohou vznikat různé typy rad či výborů více či méně stálých, které mají usnadnit vztahy mezi církvemi či církevními společenstvími a rozvíjet jejich vzájemnou spolupráci a společné svědectví.

164. Katolíci, účastníci se všech forem ekumenických setkání a společných projektů, mají respektovat normy stanovené místní církevní autoritou. Je konečně věcí diecézního biskupa, aby při uvážení všeho, co se rozhodlo na regionální či národní úrovni, posoudil přijatelnost a vhodnost všech forem místního ekumenického dění. Biskupové, synody východních katolických církví a biskupské konference mají jednat ve shodě se směrnicemi Svatého stolce, zvláště Papežské rady pro jednotu křesťanů.

165. Setkání pověřených představitelů církví a církevních společenství, která probíhají pravidelně či při zvláštních příležitostech, mohou při prohlubování ekumenické spolupráce velmi pomoci. Jsou sama o sobě důležitým svědectvím o odhodlání účastníků prohlubovat křesťanskou jednotu, zároveň však dávají pečeť autority společným snahám členů církví a církevních společenství, které zastupují. Mohou také poskytnout příležitost ke zkoumání, které specifické problémy a úkoly ekumenické spolupráce je třeba řešit, a k přijetí potřebného rozhodnutí o sestavení pracovní skupiny či programu, jenž se jim má věnovat.

Rady církví a křesťanské rady

166. Rady církví a křesťanské rady patří k trvalejším strukturám zakládaným pro prohlubování jednoty a ekumenické spolupráce. Rada církví se skládá z církví(158) a zodpovídá se církvím, které ji založily. Křesťanská rada se skládá z jiných křesťanských skupin, organizací a církví. Existují i jiné instituce pro podobnou

spolupráci jako tyto rady, které nesou jiné názvy. Všeobecně se rady a podobné instituce snaží umožnit svým členům společnou práci, zapojení do dialogu, překonávání rozdělení a nepochopení, zapojení do modlitby a práce pro jednotu, poskytování společného křesťanského svědectví a služby v nejvyšší možné míře. Je třeba je hodnotit podle jejich činnosti a vlastního chápání vyjádřeného v jejich stanovách. Mívají pouze tu autoritu, kterou jim propůjčují jejich plnomocní členové. Zpravidla nejsou zmocněny k jednáním zaměřeným k dosažení jednoty církví.

167. Je žádoucí, aby katolická církev našla vhodné vyjádření pro různé úrovně svých vztahů s jinými církvemi a církevními společenstvími; protože rady církví a křesťanské rady patří mezi důležitější formy ekumenické spolupráce, lze jen vítat rostoucí kontakty, které s nimi katolická církev v mnoha částech světa udržuje.

168. Za rozhodnutí do rady přímo vstoupit nese zodpovědnost biskup oblasti, kde rada působí, který má také povinnost na katolickou účast v těchto radách dohlížet. V případě národních rad je zodpovědná synoda východních katolických církví či biskupská konference (pokud země nemá pouze jednu diecézi). Při posuzování členství v radě by se měly příslušné autority během rozhodování spojit s Papežskou radou pro jednotu křesťanů.

169. Jedním z mnoha faktorů, které je třeba mít v patrnosti při vstupu do rady, je pastorační vhodnost. Musí být také jasné, že účast na životě rady je slučitelná s naukou katolické církve a nezastře její jedinečnou a zvláštní identitu. První starostí by měla být průzračnost nauky obzvláště v eklesiologii. Rady církví a křesťanské rady fakticky neobsahují ani v sobě ani mezi sebou zárodky nové církve, která by měla nahradit společenství, jež nyní existuje v katolické církvi. Nemají se prohlašovat za církve ani si činit nárok na autoritu, která by jim propůjčovala službu slova nebo svátostí.(159) Pečlivou pozornost je třeba věnovat systému reprezentace a hlasovacích práv, způsobu rozhodování a vytváření veřejných prohlášení a stupni autority připisovanému takovému prohlášením. Před přijetím členství by měla být o těchto věcech dosažena jasná a přesná dohoda.(160)

170. Katolické členství v místní, národní nebo regionální radě je něco zcela jiného než vztah mezi katolickou církví a Světovou radou církví. Světová rada samozřejmě může pozvat vybrané rady, aby "vstoupily do pracovních vztahů jako přidružené

radu", nemá však nad těmito radami a jejich členskými církvemi žádnou autoritu ani kontrolu.

171. Vstup do rady musí být chápán jako přijetí vážných závazků. Katolickou církev by měly reprezentovat dobře kvalifikované a přesvědčené osoby. Při vykonávání svého mandátu si musí být jasně vědomy hranic, za nimiž nemohou církev zavazovat, aniž by záležitost předložily autoritě, která je jmenovala. Čím pozorněji bude práce těchto rad sledována členskými církvemi, tím důležitější a účinnější bude jejich přínos ekumenickému hnutí.

Ekumenický dialog

172. Dialog je srdcem ekumenické spolupráce a doprovází všechny její formy. Dialog znamená naslouchat a odpovídat, snahu pochopit a být pochopen. Znamená připravenost tázat se a být tázán. Sám být otevřený, vůči druhým důvěřivý. Strany dialogu musí být připraveny hlouběji objasňovat své myšlenky, pozměňovat své osobní názory, život a činy a nechat se v tom vést pravou láskou a pravdou. V tomto dialogu jsou základními prvky vzájemnost a otevřenost stejně jako citlivost pro fakt, že všichni partneři jsou si rovni.⁽¹⁶¹⁾ Ekumenický dialog umožňuje členům různých církví a církevních společenství lépe se poznat, určit věci víry a praxe, v nichž se shodují, a poukázat na ty, v nichž se liší. Snaží se pochopit kořeny takovýchto rozdílů a stanovit, do jaké míry znamenají reálnou překážku společné víře. Když se rozdíly ukáží být skutečnou překážkou společenství, snaží se nalézt cesty, jak je překonat ve světle těch věcí víry, které již mají společné.

173. Katolická církev se může zapojit do dialogu na úrovni diecéze, biskupské konference či synody východních katolických církví a na úrovni všeobecné církve. Její struktura - všeobecné společenství víry a svátostného života - jí umožňuje předložit na každé z těchto úrovní shodné a jednotné stanovisko. Dialog vedený s jednou církví či společenstvím se nazývá dvoustranný; s více partnery pak mnohostranný.

174. Na místní úrovni existuje nespočet příležitostí pro výměnu mezi křesťany, sahající od neformálních rozhovorů v každodenním životě přes setkání za účelem společného zkoumání záležitostí místního života či zájmů konkrétních profesních skupin (lékaři, sociální pracovníci, rodiče, vychovatelé) z křesťanské perspektivy až po studijní skupiny zaměřené konkrétně na předmět ekumenizmu. Dialog mohou vést

skupiny laiků, skupiny kléru, skupiny profesionálních teologů či skupiny různě kombinované. Ať již mají tyto skupiny oficiální status (byly zřízeny či formálně schváleny církevní autoritou) či nikoliv, musí se vždy vyznačovat silným smyslem pro církev. Katolíci, kteří se jich účastní, pocítí potřebu být dobře informováni o své víře a prohloubit svůj život z ní, a budou dbát na to, aby zůstali se svou církví ve společenství mysli a touhy.

175. Účastníci některých dialogů jsou jmenováni hierarchií, aby se jich účastnili nikoliv sami za sebe, ale jakožto delegovaní zástupci své církve. Takový mandát může udělit pro své území místní ordinář, synoda východních katolických církví či biskupská konference, nebo Svatý stolec. V těchto případech mají katolíci účastníci zvláštní zodpovědnost vůči autoritě, která je vyslala. Dříve než je církev jakýmkoli výsledky dialogu oficiálně vázána, je nezbytné, aby je schválila místní autorita.

176. Katolíci účastníci dialogu se řídí zásadami katolické nauky vyjádřené v dekretu *Unitatis redintegratio*:

"Způsob a povaha vyjádření katolické víry nesmí být nijak překážkou dialogu s bratřími. Je bezpodmínečně třeba jasně vyložit celou nauku. Nic není tak cizí ekumenizmu jako falešný irenizmus, který poškozují čistotu katolické nauky a zatemňuje její původní a jistý smysl.

Zároveň je nutné vykládat katolickou víru hlouběji a přesněji, a to způsobem a jazykem, který je opravdu srozumitelný také odloučeným bratřím.

Kromě toho katolíci teologové, když při ekumenickém dialogu ve věrnosti nauce církve spolu s odloučenými bratry bádají o božských tajemstvích, mají postupovat s láskou k pravdě, s křesťanskou láskou a pokorou. Při porovnávání nauk ať pamatují, že existuje řád neboli "hierarchie" pravd katolického učení, vzhledem k jejich různé spojitosti se základem křesťanské víry. Tak bude připravena cesta, na které budou všichni tímto bratrským soutěžením povzbuzováni k hlubšímu poznání a jasnějšímu vyjádření nevystižitelného Kristova bohatství."(162)

Otázka hierarchie pravd je také vyzdvížena v dokumentu *Úvahy a podněty k ekumenickému dialogu*:

"V životě ani nauce celé církve se nepředkládá všechno na stejné úrovni. Všechny zjevené pravdy zajisté vyžadují stejný souhlas víry, ale podle větší nebo menší

blízkosti k jádru zjeveného tajemství mají s ohledem na sebe různá místa a různé vztahy mezi sebou."(163)

177. Předmětem dialogu může být široká škála otázek nauky, které pokryjí dlouhý časový úsek, nebo jednotlivá otázka vymezená určitým časovým rámcem; může také jít o pastorační či misijní problém, který si církev přejí společně vyřešit, aby odstranily konflikty, které mezi nimi vyvstaly, a prohloubily vzájemnou pomoc a společné svědectví. V některých záležitostech může být účinnější dvoustranný dialog, v jiných přináší lepší výsledky dialog mnohostranný. Zkušenost ukazuje, že tyto dvě formy dialogu se při složitém hledání křesťanské jednoty navzájem doplňují. Výsledky dvoustranného dialogu mají být neprodleně zprostředkovány všem dalším zainteresovaným církvím či církevním společenstvím.

178. Komise či výbor, zabývající se jménem dvou nebo více církví či církevních společenství dialogem, může dosáhnout různého stupně souhlasu o stanoveném předmětu a formulovat své závěry v prohlášení. Ještě před dosažením takovéto dohody považuje někdy komise za užitečné vydat prohlášení či zprávu, která zmiňuje shody, jež byly zjištěny, pojmenovává problémy, které přetrvávají a navrhuje směr, jímž by se mohl v budoucnosti dialog ubírat. Všechna prohlášení či zprávy komise dialogu se předloží příslušným církvím k posouzení. Prohlášení vytvořená komisemi dialogu mají vzhledem k oprávnění a statutu svých autorů svou vnitřní váhu. Dokud však nejsou schválena příslušnými církevními autoritami, nejsou pro katolickou církev závazná.

179. Když náležité autority považují výsledky dialogu za připravené k předložení a ocenění, členové Lidu Božího musí mít podle své role či charizmatu na tomto rozhodujícím procesu účast. Boží lid je vlastně pozván, aby zakusil "nadpřirozený smysl pro víru (*sensus fidei*) celého lidu, když 'od biskupů až po poslední věřící laiky' dává najevo svůj obecný souhlas ve věci víry a mravů. Tento smysl pro víru, probouzený a udržovaný Duchem pravdy, působí, že Boží lid - pod vedením posvátného učitelského úřadu (*magisteria*) církve, který věrně poslouchá - nepřijímá už pouze lidské slovo, nýbrž skutečně slovo Boží,(164) neúchylně lne k víře jednou provždy křesťanům svěřeně,(165) proniká do ní stále hlouběji správným usuzováním a stále plněji ji uplatňuje v životě."(166)

Je třeba učinit vše pro to, aby se našly odpovídající způsoby, jak dát výsledky dialogů na vědomí všem členům církve. V mezích možností by se měl poskytnout výklad o novém porozumění víře, novém svědectví o její pravdě, nových formách vyjádření rozvinutých v dialogu - vše s ohledem na rozsah navrhované dohody. To umožní, aby vznikl přiměřený úsudek všech zúčastněných, kteří ocení věrnost výsledků tohoto dialogu tradici víry přijaté od apoštolů a předávané společenství věřících pod vedením jejich oprávněných učitelů. Lze jen doufat, že tento postup přijme každá církev či církevní společenství, které je partnerem dialogu, a zajisté všechny církve a církevní společenství, která naslouchají volání k jednotě. Spolupráce církví na tomto úsilí je nejvýše žádoucí.

180. Život víry a modlitba víry, stejně jako reflexe nauky víry, vstupují do tohoto procesu přijímání, jímž si celá Církev inspirovaná Duchem svatým, který "rozdává mezi věřící každého stavu také zvláštní milosti"(167) a který vede zvláštním způsobem službu těch, kdo učí, přivlastňuje plody dialogu v procesu naslouchání, zakoušení, posuzování a žití.

181. Při oceňování a přijímání nových forem vyjádření víry, které se mohou v prohlášeních vzešlých z ekumenického dialogu objevit, nebo i starých výrazů, které byly znovu upřednostněny před některými novějšími teologickými pojmy, budou mít katolíci na paměti rozdíl mezi "způsobem podávání nauky" a "samým pokladem víry" z Dekretu o ekumenizmu.(168) Dají však pozor, aby se varovali dvojnásobných výrazů, obzvláště při hledání dohody v otázkách nauky, které jsou tradičně polemické. Vezmou také v úvahu způsob, jakým sám Druhý vatikánský koncil ve své formulaci katolické víry toto rozlišení uplatnil; musí také počítat s "hierarchií pravd" katolické nauky zmíněné v Dekretu o ekumenizmu.(169)

182. Proces přijímání zahrnuje odbornou teologickou reflexi tradice víry, ale i současný liturgický i pastorační stav Církve. Důležitý příspěvek do tohoto procesu vnáší specifické zaměření teologických fakult. Celý proces je řízen oficiální učitelskou autoritou Církve, která nese zodpovědnost za konečné posouzení ekumenických prohlášení. Nový pohled, který je takto přijat, vstupuje do života Církve a jistým způsobem obnovuje to, co podporuje usmíření s jinými církvemi a církevními společenstvími.

Společná práce s Písmem

183. Slovo Boží zapsané v Písmu rozmanitými způsoby sytí život církve(170) a je "znamenitým nástrojem v mocné Boží ruce k dosažení oné jednoty, kterou Spasitel nabízí všem lidem".(171) Úcta k Písmu tvoří základní pouto jednoty mezi křesťany, pouto, které pevně drží, i když církve a církevní společenství, k nimž křesťané náležejí, nejsou navzájem v plném společenství. Cokoli lze učinit pro to, aby členové církví a církevních společenství Písmo četli, a je-li to možné, četli je společně (např. biblické týdny), posiluje pouto jednoty, které je již váže, pomáhá jim otevřít se Božímu jednotícímu působení a posiluje společné svědectví o spasitelném Božím slovu, které přinášejí světu. Zajišťování a rozšiřování vhodných vydání bible je předpokladem naslouchání Slovu. Katolická církev stále pokračuje v publikaci biblí, které odpovídají jejím specifickým měřítkům a požadavkům; spolupracuje však ochotně i s jinými církvemi a církevními společenstvími na překladech a společných vydáních ve shodě s tím, co předvídal Druhý vatikánský koncil a stanovuje Kodex kanonického práva.(172) Ten považuje ekumenickou spolupráci na tomto poli za cennou formu společné služby a společného svědectví v Církvi i ve světě.

184. Katolická církev je do této práce zapojena mnoha způsoby a na mnoha různých rovinách. Papežská rada pro jednotu křesťanů se v roce 1969 spoluúčastnila založení Světové katolické federace pro biblický apoštolát (dnes "Katolická biblická federace") jako mezinárodní katolické organizace veřejného charakteru určené k tomu, aby pomáhala se zaváděním 6. kapitoly *Dei verbum* do pastorace. Ve shodě s tímto cílem je třeba tam, kde to dovolují místní okolnosti, vážně doporučit spolupráci ekumenického pracovníka a místní sekce federace jak na úrovni místních církví, tak i na regionální úrovni.

185. Papežská rada pro jednotu křesťanů skrze generální sekretariát Katolické biblické federace udržuje a rozvíjí vztahy se Spojenými biblickými společnostmi, mezinárodní křesťanskou organizací, která společně se sekretariátem vydala "*Směrnice pro mezikonfesní spolupráci na překladech bible*"(173). Dokument stanoví principy, metody a konkrétní směry tohoto speciálního typu spolupráce v oblasti bible. Tato spolupráce již přinesla dobré plody. Podobné kontakty a spolupráci mezi institucemi věnujícími se publikaci a užívání bible je třeba podporovat na všech úrovních života církve. Mohou napomáhat spolupráci mezi církvemi a církevními společenstvími na poli misie, katechetiky a církevního vzdělání, jakož i společné modlitby a studia. Často vyústí do společného vydávání bible, která může být

využívána několika církvemi a církevními společenstvími dané kulturní oblasti či pro specifické účely, jako je studium nebo liturgický život.(174) Spolupráce tohoto druhu může působit jako protijed vůči užívání bible fundamentalistickým způsobem či pro sektářské účely.

186. Katolíci mohou studovat Písmo spolu s členy jiných církví a církevních společenství mnoha různými způsoby a na mnoha různých úrovních. Toto sdílení jde, abychom tak řekli, od práce v okolí nebo farních skupinách až po vědecký výzkum profesionálních exegetů. Aby měla tato práce na jakékoli úrovni ekumenickou hodnotu, musí být založena na víře a víru žít. Často všem účastníkům ukáže, jak nauka různých církví a církevních společenství a rozdíly v přístupu k užívání a výkladu bible vedou k různým interpretacím jednotlivých úseků. Proto je pro katolíky užitečné, když vydání Písma, které užívají, konkrétně upozorňují na úryvky, v nichž jde o otázky církevní nauky. Budou tak moci čelit všem obtížím a neshodám plynoucím z ekumenického užití Písma s pochopením a věrností vůči učením církve. To jim však nemusí bránit v tom, aby poznali, jak mnohé mají při interpretaci Písma společné s jinými křesťany. Naučí se oceňovat světlo, které může tradice a zkušenost různých církví vnést do částí Písma, které jsou pro ně zvláště důležité. Budou otevřenější pro to, aby sami v Písmu hledali nová východiska pro diskusi o sporných bodech. Přijmou výzvu hledat smysl Božího slova v současné situaci lidstva, kterou mají s ostatními křesťany společnou. Navíc zakusí radost ze sjednocující moci Božího slova.

Společné liturgické texty

187. Církev a církevní společenství, jejichž členové žijí v kulturně homogenní oblasti, mohou tam, kde je to možné, sestavit společně text nejdůležitějších křesťanských modliteb (Otčenáš, apoštolské vyznání víry, nicejsko-cařihradské vyznání víry, trinitární doxologie, Sláva na výsostech Bohu). Mohou sloužit k pravidelnému užívání všem církvím a církevním společenstvím či alespoň ke společné modlitbě při ekumenických příležitostech. Žádoucí je i dohoda o verzi liturgicky užívaného Žaltáře či alespoň některých častěji užívaných žalmů; podobnou dohodu je možné zkoumat i co se týče společných liturgických čtení z Písma. Užití liturgických a jiných modliteb pocházejících z doby nerozdělené církve pomáhá žít smysl pro ekumenizmus. Doporučují se také společné zpěvníky či přinejmenším sbírka písní vložených do zpěvníků různých církví a církevních společenství a taktéž spolupráce při rozvoji

liturgické hudby. Když se křesťané spolu modlí jedním hlasem, jejich společné svědectví dosahuje nebes a je slyšet i na zemi.

Ekumenická spolupráce v katechezi

188. Katolická církev uznává, že v situaci náboženského pluralizmu a jako doplněk obvyklé katecheze, kterou musí katolík v každém případě projít, může katechetická spolupráce obohatit její vlastní život i život jiných církví a církevních společenství. Může také posílit jejich schopnost až po možnou hranici společně svědčit o pravdě evangelia. Základ této spolupráce, její podmínky a meze stanoví apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*:

"Takovéto zkušenosti mají teologický základ v prvcích společných pro všechny křesťany. Ale společenství víry mezi katolíky a ostatními křesťany není plné a dokonalé; v některých věcech se dokonce velmi rozchází. V důsledku toho je ekumenická spolupráce ve své podstatě omezena: to však nikdy nesmí znamenat 'redukci' na společné minimum. Navíc katecheze nespočívá pouze ve vyučování nauky, nýbrž v uvedení do celého křesťanského života a k plné účasti na svátostech církve. Proto se musí tam, kde existuje ekumenická spolupráce v oblasti katechetiky, věnovat pozornost tomu, aby byla dobře zajištěna formace katolíků v katolické církvi ve věcech nauky a křesťanského života".(175)

189. V některých zemích existuje forma křesťanské výuky společná pro katolíky i jiné křesťany daná státem či místními okolnostmi s určenými učebnicemi a osnovami. V takovémto případě se nejedná o skutečnou katechezi a ani knih není možné použít jako katechizmu. Pokud toto vyučování předkládá věrně prvky křesťanské nauky, má svou nespornou ekumenickou hodnotu. V těchto případech je však i při ocenění potenciální hodnoty takovéto výuky zcela nezbytné, aby byla katolickým dětem poskytnuta specificky katolická katecheze.

190. Když se výuka náboženství na školách provádí ve spolupráci s členy jiných než křesťanských náboženství, je třeba věnovat zvláštní úsilí zabezpečení toho, aby byla křesťanská zvěst předkládána způsobem vyzdvihujícím jednotu víry, která mezi křesťany v základních věcech existuje, a současně vysvětlujícím existující rozdělení a kroky, které se činí k jeho překonání.

Spolupráce v institutech vyššího studia

191. Mnoho příležitostí k ekumenické spolupráci a společnému svědectví existuje v rámci vědeckých studií teologie a přidružených vědních oborů. Taková spolupráce přispívá k teologickému výzkumu. Zlepšuje kvalitu teologického vzdělání tím, že pomáhá učitelům, aby věnovali ekumenickému aspektu teologických otázek takovou pozornost, jakou od nich katolická církev žádá v koncilovém dekretu *Unitatis redintegratio*.(176) Usnadňuje ekumenickou formaci pracovníků v pastorači (viz III. kapitola výše). Pomáhá křesťanům, aby společně řešili velké intelektuální úkoly, které stojí před muži i ženami dneška, za pomoci společného fondu křesťanské moudrosti a odborné znalosti. Místo zdůrazňování své rozdílnosti mohou dát náležitě přednost hlubokému souladu víry a porozumění, která uvnitř různosti jejich teologického vyjádření může existovat.

V seminářích a ve studiu prvního cyklu

192. Ekumenická spolupráce ve studiu a vyučování je žádoucí již v programu prvního stupně teologického vzdělání, jaké dávají semináře a první cykly teologických fakult. Nemůže probíhat stejným způsobem jako na úrovni vědeckého výzkumu a mezi těmi, kdo již ukončili svou základní teologickou formaci. Základním požadavkem pro ekumenickou spolupráci na této vyšší úrovni - viz odst. 196-203 - je, aby účastníci byli dobře formováni ve své víře a v tradici své vlastní církve. Teologické vzdělání v seminářích a kursech prvního cyklu má dát studentům tyto základní informace. Katolická církev stejně jako jiné církve a církevní společenství plánuje programy a kursy, které považuje za vhodné pro tento účel, a vybírá si příslušně kvalifikované ředitele a profesory. Zásadou je, že profesori kursů nauky mají být katolíci. Tak jsou hlavní principy uvedení do ekumenizmu a teologie ekumenizmu, které tvoří nezbytnou část základní teologické formace, přednášeny katolickými učiteli.(177) Jakmile jsou respektovány tyto základní zájmy církve týkající se smyslu, hodnot a požadavků počátečního teologického studia, které chápou a sdílejí i mnohé další církve a církevní společenství, studenti a učitelé z katolických seminářů a teologických fakult mohou různými způsoby ekumenicky spolupracovat.

193. Normy pro prohlubování a usměrňování spolupráce mezi katolíky a jinými křesťany na úrovni seminářů a prvního cyklu teologických studií musí být určeny synodami východních katolických církví a biskupskými konferencemi zvláště proto, že ovlivňují vzdělání kandidátů svěcení. K této záležitosti by se měla vyjádřit i příslušná ekumenická komise. Odpovídající směrnice by měly být součástí programu

přípravy kněží, který je zpracován ve shodě s Dekretem o výchově ke kněžství *Optatam totius*. Protože v tomto typu ekumenické spolupráce v teologickém vzdělávání mohou být zapojeny i instituty pro přípravu členů řeholních řádů, vyšší představení či jejich zástupci by měli v souladu s koncilovým dekretem *Christus Dominus* při sestavování zásad spolupracovat.(178)

194. Katoličtí studenti mohou navštěvovat ve školách i v seminářích speciální kursy křesťanů jiných církví a církevních společenství ve shodě se všeobecnými kritérii pro ekumenickou formaci katolických studentů a pokud respektují všechny normy vypracované synodou východních katolických církví nebo biskupskou konferencí. Jde-li o rozhodnutí, zda mají či nemají nyní navštěvovat určité kursy, je třeba zvážit užitečnost kursu v celkovém kontextu jejich výuky, kvalitu a ekumenický přístup profesora, úroveň předchozí přípravy samotných žáků a jejich duchovní a duševní zralost. Čím úžeji se lekce či kursy váží k doktrinálním otázkám, tím pečlivěji je třeba rozhodovat o účasti studentů. Formace studentů a rozvinutí jejich smyslu pro ekumenismus musí probíhat postupně.

195. Ve druhých a třetích cyklech na fakultách a po získání základní formace v seminářích mohou být pozváni profesori z jiných církví a církevních společenství, aby přednášeli nauku církve či společenství, kterou reprezentují, a aby tak dokončili ekumenickou formaci, kterou již studenti získali od svých katolických profesorů. Tito profesori mohou také vést kursy technické povahy, například kursy jazykové, o sdělovacích prostředcích, sociologie náboženství atd. Při stanovení zásad upravujících tuto záležitost budou mít synody východních katolických církví a biskupské konference na mysli stupeň rozvoje ekumenického hnutí v jejich zemi a stav vztahů mezi katolíky a jinými církvemi a církevními společenstvími.(179) Konkrétně rozhodnou, jakým způsobem mají být katolická kritéria týkající se kvalifikace profesorů, období jejich výuky a jejich zodpovědnosti za obsah kursů(180) uplatněna v jejich regionu. Vydají také pokyny, jak může být vyučování načerpané katolickými studenty v takovýchto přednáškách integrováno do jejich úplného programu. Pozvaní profesori se klasifikují jako hostující lektori. Je-li to nezbytné, katolické instituce zorganizují semináře či kursy, aby uvedly nauku přednášejících z jiných církví a církevních společenství do kontextu. Katoličtí profesori, pozvaní přednášet za shodných okolností v seminářích a na teologických školách jiných církví a církevních společenství, tak za stejných podmínek rádi učiní. Taková výměna profesorů, která

respektuje zájem každé církve a církevního společenství o základní teologickou formaci svých členů, zvláště těch, kdo jsou povoláni stát se jejími duchovními, je účinnou formou ekumenické spolupráce a podává přiměřené svědectví zájmu církve o zdravou nauku Církve Kristovy.

V teologickém výzkumu a studiu druhého a třetího cyklu

196. Těm, kdo pracují v teologickém výzkumu a studují postgraduálně, se otevírá širší pole ekumenické spolupráce než je možné na úrovni semináře či prvního cyklu vysokoškolského studia. Zralost účastníků (vědců, profesorů, studentů) a pokročilost studia víry a teologie vlastní církve vnáší do této spolupráce zvláštní jistotu a bohatství, které nelze očekávat od těch, kdo ještě prochází školní či seminární formací.

197. Spolupráci ve vyšším studiu provádějí odborníci, kteří konzultují a sdílejí své výzkumy s odborníky z jiných církví a církevních společenství. Provádí ji ekumenické skupiny a sdružení odborníků vytvořená za tímto účelem. Lze ji nalézt zvláště v různých typech vztahů, které vznikají mezi institucemi pro studium teologie náležejících různým církvím a církevním společenstvím. Takovéto vztahy a spolupráce, kterou usnadňují, mohou dát ekumenický charakter veškeré práci zúčastněných institucí. Umožňují sdílení personálu, knihovny, kursů, budov a jiných zdrojů, což je velikou výhodou pro vědce, profesory i studenty.

198. Ekumenická spolupráce je zvláště patrná u těch institutů, které vznikly -na půdě existujících teologických fakult -pro výzkum ekumenické teologie a zvláštní formaci v ní či pro pastorační praxi ekumenizmu; stejně může prospět i nezávislým institutům, které vznikly za tímž účelem. I když tyto instituty mohou náležet jednotlivým církvím či církevním společenstvím, budou účinnější, budou-li aktivně spolupracovat s podobnými instituty jiných církví. Z ekumenického hlediska může být užitečné, budou-li mít mezi svými zaměstnanci a studenty členy jiných církví a církevních společenství.

199. Založení a správa institucí a struktur pro ekumenickou spolupráci v teologických studiích se v duchu legitimní akademické svobody obvykle svěřuje těm, kdo dané instituce řídí a kdo v nich pracují. Ekumenická účinnost vyžaduje, aby pracovaly úzce spojení s autoritami církví a církevních společenství, k nimž jejich členové náležejí. Ať je institut zapojený v takovéto spolupráci součástí teologické fakulty, která náleží

katolické církvi, nebo je při ní založen jako zvláštní instituce pod jejím vedením, jeho vztah k církevním autoritám v ekumenické činnosti se určí v člancích dohody o spolupráci.

200. Mezikonfesní instituty společně založené a řízené několika církvemi a církevními společenstvími jsou při řešení věcí společného zájmu všech křesťanů obzvláště účinné. Společné studium určitých otázek zajisté přispěje k řešení problémů a ke schválení vhodných opatření, a tak přispěje k rozvoji křesťanské jednoty. Jde například o tyto otázky: misijní práce, vztahy s nekřesťanskými náboženstvími, ateismus a nevíra, užití sdělovacích prostředků ve společnosti, architektura a posvátné umění, teologické předměty jako exegeze Písma svatého, dějiny spásy a pastorační teologie. Zodpovědnost takovýchto ústavů vůči autoritám zúčastněných církví a církevních společenství je třeba definovat v jejich stanovách.

201. Asociace či instituty pro společná studia teologických a pastoračních problémů mohou zakládat duchovní různých církví a církevních společenství. Tito duchovní pod vedením a s pomocí odborníků z různých oblastí společně rozebírají a analyzují teoretické a praktické aspekty své služby v rámci svého vlastního společenství v jejich ekumenických dimenzích a v jejich přínosu společnému křesťanskému svědectví.

202. Oblast studia a výzkumu v institutech pro ekumenickou činnost a spolupráci pokrývá celou ekumenickou skutečnost nebo je omezena na určité otázky, které se studují do hloubky. Pokud se ústav specializuje na studium jedné oblasti ekumenizmu (pravoslavná tradice, protestantismus, anglikánská církev nebo typ problémů zmíněných v odst. 200), je důležité, aby pojímal studium v kontextu celého ekumenického hnutí a všech dalších otázek spojených s diskutovaným tématem.

203. Katolické instituce jsou často vyzývány, aby se stávaly členy ekumenických asociací zaměřených na zlepšení úrovně teologického vzdělání, lepší přípravu adeptů pastorační služby a lepší spolupráci mezi institucemi pro pokročilá studia. Aby se také otevřely návrhům, které dnes stále častěji předkládají představitelé veřejných a nenedominačních univerzit: shromáždit pro studium náboženství různé instituty, které jsou s nimi sdruženy. Členství v těchto ekumenických asociacích a účast na výuce přidružených institutů však musí respektovat legitimní autonomii katolických ústavů v záležitostech studijního programu, doktrinního obsahu vyučovaných předmětů a duchovní a kněžské přípravy studentů určených k vysvěcení.

Pastorační spolupráce ve zvláštních situacích

204. Ačkoli každá církev a církevní společenství pečuje samo o své členy a je nenahraditelně budováno duchovními svými místními společenstvími, existují jisté situace, kde lze sloužit náboženským potřebám křesťanů účinněji, pokud lidé z různých církví a církevních společenství, činní v pastorači, ať nositelé svěcení nebo laici, pracují společně. Tento druh ekumenické spolupráce může být úspěšně využíván v pastorační péči o ty, kdo jsou v nemocnicích, vězeních, ozbrojených silách, ve velkých průmyslových komplexech a na univerzitách. Je také účinné vnést přítomnost křesťanství do světa hromadných sdělovacích prostředků. Tuto zvláštní ekumenickou službu je třeba pečlivě koordinovat s místními pastoračními strukturami každé církve. Toho se dá snáze dosáhnout, pokud jsou struktury samy naplněny ekumenickým duchem a uplatňují ekumenickou spolupráci s odpovídajícími místními jednotkami jiných církví či církevních společenství. Liturgická služba, obzvláště eucharistie a další svátosti, je v situaci takovéto spolupráce poskytována podle norem, které každá církev či církevní společenství stanoví pro své členy a které jsou pro katolíky vyloženy ve IV. kapitole tohoto direktáře.

Spolupráce v misijní činnosti

205. Společné svědectví vydávané všemi formami ekumenické spolupráce je již misijní. Ekumenické hnutí jde fakticky ruku v ruce s tím, že mnohá společenství nově objevují misijní podstatu Církve. Ekumenická spolupráce ukazuje světu, že ti, kdo věří v Krista, žijí jeho Duchem a stávají se tak dětmi Boha, jenž je Otcem všech, se mohou s odvahou a nadějí postavit existujícímu lidskému rozdělení dokonce v takových citlivých věcech, jako je náboženská víra a praxe. Rozdělení, které mezi křesťany existuje, je jistě hlavní překážkou kázání evangelia.(181) Ale úsilí o jeho překonání je velikým přínosem pro to, aby ustalo pohoršení a byla dána věrohodnost křesťanům, kteří zvěstují, že Kristus je ten, v němž jsou všichni lidé a všechny věci shromážděni v jednotě:

"Jako hlasatelé evangelia bychom neměli předstupovat před věřící rozdělení a navzájem odloučení různými spory, protože tím dáváme jen špatný příklad; ale naopak, jako lidé zralé víry, kteří se přes možné určité vnitřní napětí dovedou navzájem shodnout, a to právě díky tomu, že společně, upřímně a nezištně hledají pravdu. Skutečně, osudy evangelizace jsou určité svázány se svědectvím, jež církev

vydává o své jednotě. To s sebou nese vědomí odpovědnosti, ale zároveň i pocit útěchy."(182)

206. Ekumenické svědectví se může podávat v misijní činnosti samé. Pro katolíky je základem pro ekumenickou spolupráci s jinými křesťany v oblasti misie "křest a společný poklad víry".(183) Jiné církve a církevní společenství, které vedou lidi ke Kristu Spasiteli a ke křtu ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, je uvádějí do skutečného, byť nedokonalého společenství, které mezi nimi a katolickou církví existuje. Katolíci by si přáli, aby se s nimi všichni, kdo jsou povoláni ke křesťanské víře, spojili v plnosti společenství, o níž věří, že existuje v katolické církvi, avšak uznávají, že z Boží prozřetelnosti prožijí někteří z nich svůj křesťanský život v církvích nebo církevních společenstvích, které toto plné společenství neposkytují. Mají tedy s úctou přijímat živou víru jiných církví a církevních společenství, která hlásají evangelium, a radovat se z Boží milosti, která mezi nimi působí.

207. Katolíci se mohou spojit s jinými církvemi či církevními společenstvími - za předpokladu, že v jejich evangelizační práci nejsou žádné sektářské či úmyslně protikatolické prvky - ve společných akcích a programech podporujících misijní činnost všech zúčastněných církví. Zvláštním úkolem této spolupráce je zajistit, aby lidské, kulturní i politické faktory, které vstupovaly do původního rozdělení Církve a poznamenaly historickou tradici odloučení, nebyly přesazeny do oblastí, kde se zvěstuje evangelium a zakládají církve. Ti, kdo byli misijními institucemi vysláni, aby pomáhali při zakládání a růstu nových církví, musí být v této věci velice citliví. Biskupové jí věnují zvláštní pozornost. Biskupům náleží rozhodnout, kdy je nezbytné zvláště trvat na věcech nauky a mravů, v nichž se katolíci liší od jiných církví a církevních společenství. Tyto církve možná ucítí potřebu udělat totéž ve vztahu ke katolicizmu. Ale to vše se nesmí dít v duchu svárivosti či sektářství, ale ve vzájemné úctě a lásce.(184) Nově obrácení na víru by měli být pečlivě vedeni v duchu ekumenizmu, "aby katolíci - s vyloučením všeho zdání indiferentizmu a konfuzionizmu i nezdravého soupeření - bratrsky spolupracovali s odloučenými bratry, a to pokud možno společným vyznáváním víry v Boha a v Ježíše Krista před pohany a společnou činností na poli jak sociálním a technickém, tak kulturním a náboženském".(185)

208. Ekumenická spolupráce je obzvláště nutná při misii v odkřesťanštěných masách lidí našeho současného světa. Schopnost křesťanů, ač dosud rozdělených, již dnes

společně svědčit o ústředních pravdách evangelia(186) může být mocnou výzvou k novému uznání křesťanské víry v sekularizované společnosti. Společné zhodnocení forem ateizmu, sekularizace a materializmu působících v dnešním světě a společná strategie vůči nim může křesťanské misi v současném světě velice prospět.

209. Je stále potřebné dát prostor společnému zamýšlení členů různých církví a církevních společenství nad smyslem křesťanské misie, nad zapojením členů jiných náboženství do dialogu spásy a nad základními otázkami vztahu mezi zvěstováním Kristova evangelia a kulturou a způsoby myšlení současného světa.

Ekumenická spolupráce v dialogu s jinými náboženstvími

210. V dnešním světě se stále rozrůstají kontakty mezi křesťany a představiteli jiných náboženství. Tyto kontakty se radikálně liší od kontaktů mezi církvemi a církevními společenstvími, které mají za cíl obnovit jednotu, již si Kristus přál mít mezi všemi svými učedníky, a které se správně nazývají ekumenické. Ale v praxi jsou tyto kontakty ekumenickými vztahy hluboce ovlivněné a samy ovlivňují je. Skrze ně mohou křesťané prohloubit úroveň společenství mezi sebou samými, a proto jsou důležitou součástí ekumenické spolupráce. Především to platí o všem, co rozvíjí ony velmi zvláštní náboženské vztahy, které křesťané mají s židovským národem.

Pro katolíky jsou směrnice o vztazích k židovskému národu dány Komisí pro náboženské vztahy se židy. Vztahy se členy jiných náboženství řídí Papežská rada pro mezináboženský dialog. Při práci na náboženských vztazích se židy a ve vztazích se členy jiných náboženství v souladu s odpovídajícími směrnicemi nacházejí katolíci mnoho příležitostí pro spolupráci se členy jiných církví a církevních společenství. Je zde mnoho oblastí, kde mohou křesťané pracovat společně na rozvoji dialogu a společných činností se židy, jako je například boj proti antisemitizmu, náboženskému fanatizmu a sektářství. Spolupráce s jinými věřícími může prohlubovat náboženský pohled na věc spravedlnosti a míru, podpory rodinného života, respektování menšin, může se dotknout i mnoha nových otázek současné doby. V těchto mezináboženských kontaktech se mohou křesťané odvolávat na své společné biblické a teologické zdroje, a tak vnášet do tohoto širšího kontextu křesťanský pohled způsobem, který zároveň posiluje i jejich jednotu.

Ekumenická spolupráce ve společenském a kulturním životě

211. Katolická církev považuje ekumenickou spolupráci ve společenském a kulturním životě za důležitý aspekt cesty k jednotě. Dekret o ekumenizmu považuje takovouto spolupráci za jasné vyjádření pouta, které sjednocuje všechny pokřtěné.(187) Proto povzbuzuje a vyzývá k velmi konkrétním formám spolupráce:

"Tato spolupráce, která už existuje u mnoha národů, se musí stále více zdokonalovat zvláště v zemích, kde se uskutečňuje sociální nebo technický rozvoj. To platí jak o vytváření správného názoru na důstojnost lidské osoby, o podporování věci míru, o aplikaci evangelia na sociální život, o pěstování vědy a umění v křesťanském duchu, tak také o použití léků všeho druhu proti těžkostem našeho věku, jako jsou hlad a pohromy, negramotnost a nouze, nedostatek obydlí a nerovnoměrné rozdělení majetku."(188)

212. Jako hlavní zásada platí, že ekumenická spolupráce ve společenském a kulturním životě má probíhat v celkovém kontextu hledání křesťanské jednoty. Když ji neprovázejí jiné formy ekumenizmu, zvláště modlitba a duchovní sdílení, může být snadno zaměněna s ideologickými a čistě politickými zájmy, a tak se stát překážkou na cestě k jednotě. Má probíhat, jako všechny formy ekumenizmu, pod dohledem místního ordináře, biskupské konference nebo synody východních katolických církví.

213. Díky takové spolupráci se mohou všichni, kdo věří v Krista, snáze naučit, jak se navzájem lépe chápat a více oceňovat, a tak připravovat cestu k jednotě křesťanů.(189) Papež Jan Pavel II. při mnoha příležitostech potvrdil odhodlání katolické církve ekumenicky spolupracovat.(190) Totéž odhodlání vyjadřuje společné prohlášení, které vydali při příležitosti návštěvy papeže v ženevském sídle Světové rady církví v roce 1984 kardinál Johannes Willebrands a doktor Phillip Potter, generální tajemník Světové rady církví.(191) Z tohoto pohledu nabízí Ekumenický direktář některé příklady spolupráce na různých úrovních, aniž by se snažil dát vyčerpávající přehled.(192)

a) Spolupráce při studiu sociálních a etických otázek

214. Regionální či národní biskupské konference mohou vytvořit ve spolupráci s jinými církvemi a církevními společenstvími i s radami církví skupiny, které se společně vyjadřují k základním křesťanským a lidským hodnotám. Tento způsob společného rozlišování poskytne důležité východisko pro ekumenické vyjádření k

otázkám sociálním a etickým; otevře morální a sociální rozměr částečného společenství, kterému se již křesťané z různých církví a církevních společenství těší.

Účelem tohoto druhu společného studia je dosažení křesťanské kultury, "civilizace lásky" - křesťanský humanizmu často zmiňovaného papeži Pavlem VI. a Janem Pavlem II. Pro vytvoření této kultury musíme jasně stanovit hodnoty, které jsou její součástí, i věci, které ji ohrožují. Studium tedy musí jistě zahrnovat například křesťanské ocenění hodnoty života, smysl lidské práce, otázky spravedlnosti a míru, náboženské svobody, lidských práv a územních práv. Stejně tak se soustředí na společenské faktory, které tyto základní hodnoty ohrožují, jako je chudoba, rasismus, konzumismus, terorismus, a na vše, co ohrožuje lidský život v kterémkoli období jeho vývoje. Dlouhá tradice katolické sociální nauky poskytne tomuto druhu spolupráce významná vodítka a inspiraci.

b) Spolupráce v oblasti rozvoje, lidských potřeb a ochrany stvoření

215. Existuje vnitřní spojení mezi vývojem, lidskými potřebami a ochranou stvoření. Neboť zkušenost nás naučila, že rozvoj jako odpověď na lidské potřeby nemůže bez závažných následků zneužívat či nadužívat přírodní zdroje.

Zodpovědnost za péči o stvoření, které má samo v sobě jistou důstojnost, je všem lidem dána Stvořitelem samým, neboť mají být správci stvoření.(193) Katolíci jsou vyzýváni, aby na různých úrovních vstupovali do společných iniciativ zaměřených na studium a práci na problémech, které ohrožují důstojnost stvoření a celé lidstvo. Další témata pro toto studium a práci mohou zahrnovat například jisté formy nekontrolované rychlé industrializace a technologie, které způsobují znečištění přírodního prostředí se závažnými následky pro ekologickou rovnováhu, jako je devastace lesů, jaderné zkoušky a nerozumné využívání či zneužívání obnovitelných i neobnovitelných přírodních zdrojů. Důležitým aspektem takovýchto společných akcí je vzdělávání lidí v oblasti užívání zdrojů i v jejich plánovitém využívání a v péči o stvoření.

Pole rozvoje, které je v zásadě odpovědí na lidské potřeby, nabízí širokou škálu možností pro spolupráci mezi katolickou církví a církvemi a církevními společenstvími na regionální, národní a místní rovině. Taková spolupráce může mimo jiné zahrnovat práci za spravedlivější společností, za mír, za práva žen a jejich důstojnost a za rovnoměrnější rozdělení zdrojů. V tomto smyslu je možné poskytovat

společné služby chudým, nemocným, postiženým, přestárlým a těm, kdo trpí vzhledem k nespravedlivým "strukturám hříchu".(194) Spolupráci v tomto směru lze doporučit zvláště na místech, kde je vysoká koncentrace populace, což má vážné důsledky pro bydlení, potravu, vodu, oblékání, hygienu a lékařskou péči. Důležitým aspektem spolupráce na tomto poli bude řešení problému imigrantů, uprchlíků a obětí přírodních katastrof. V případech celosvětových krizí vybízí katolická církev ke spojení zdrojů a služeb mezinárodních církevních organizací pro větší účinnost a snížení nákladů. Zároveň povzbuzuje k ekumenické spolupráci s mezinárodními organizacemi specializovanými na tyto záležitosti.

c) Spolupráce v oblasti medicíny

216. Celá oblast zdravotní péče znamená pro ekumenickou spolupráci velikou výzvu. V některých zemích je ekumenická spolupráce církví na zdravotních programech životně důležitá, má-li být odpovídající zdravotní péče vůbec poskytována. Navíc spolupráce v této oblasti, ať už ve výzkumu či ve zdravotní praxi, postupně vyvolává otázky o lékařské etice, které jsou jak výzvou, tak i příležitostí pro ekumenickou spolupráci. Výše zmíněný požadavek nalézat základní hodnoty, které patří neoddelitelně ke křesťanskému životu, je zvláště naléhavý vzhledem k hbitému rozvoji oborů jako je genetika. V tomto kontextu znějí náznaky z dokumentu o ekumenické spolupráci z roku 1975 (195) zvláště případně: "Obzvláště tam, kde jde o etické normy, je třeba vyjasnit doktrinální stanovisko katolické církve, a obtížím, které z toho pro ekumenickou spolupráci mohou vyvstat, čelit upřímně a loajálně s katolickou naukou".

d) Spolupráce v hromadných sdělovacích prostředcích

217. Zde je možno spolupracovat ve snaze pochopit podstatu moderních sdělovacích prostředků, a zvláště pak výzvu, kterou dnes pro křesťany znamenají. Spolupráce v této oblasti zahrnuje například způsoby, jak vnášet křesťanské principy do sdělovacích prostředků, studium problémů tohoto oboru, ale i výuku, jak média kriticky užívat. Mezikonfesní skupiny mohou být velmi účinné jako poradní orgány světských médií zvláště co se týká způsobu, jakým se zabývají náboženskými záležitostmi. Může to být zvláště užitečné v zemích, kde většina diváků, posluchačů či čtenářů pochází z jedné konkrétní církve či církevního společenství. "Možnosti takovéto spolupráce jsou téměř nekonečné. Některé jsou zřejmé: společné rozhlasové

a televizní programy; vzdělávací pořady a služby především pro rodiče a mládež; setkání a diskuse odborníků na mezinárodní úrovni; každoroční oceňování úspěšných děl; spolupráce ve výzkumu médií a především profesionální příprava a vzdělávání".(196) Kde již existují mezikonfesionální struktury s plnou katolickou účastí, je třeba je posílit hlavně pro využití rádia a televize, publikování a audiovizuální práci. Současně by všichni účastníci měli mít možnost hlásat vlastní nauku a praxi.

218. Je velmi důležité občas vzájemně spolupracovat; buď se mohou katoličtí pracovníci účastnit činnosti jiných církví a církevních společenství, nebo se jejich pracovníci mohou účastnit činnosti katolické. Ekumenická spolupráce může zahrnovat výměny mezi mezinárodními katolickými organizacemi a obdobnými organizacemi jiných církví a církevních společenství (jako například při slavení Světového dne sdělovacích prostředků). Praktické možnosti ekumenické spolupráce nabízí i společné užívání satelitů a sítí kabelové televize.(198) Na regionálních úrovních by měl tento druh spolupráce fungovat v návaznosti na ekumenické komise, mezinárodně v návaznosti na Papežskou radu pro jednotu křesťanů. Formace katolických pracovníků v médiích by měla zahrnovat důkladnou ekumenickou přípravu.

25. března 1993 Jeho svatost papež Jan Pavel II. tento direktář schválil, svou autoritou jej potvrdil a nařídil, aby byl publikován. Bez ohledu na protichůdná ustanovení.

EDWARD IDRIS KARDINÁL CASSIDY

Předseda

+ PIERRE DUPREY

Tit. biskup thibarský

Tajemník

OBSAH

PŘEDMLUVA.....	
Důvody k revizi.....	
Komu je direktář určen	
Cíl direktáře	
Obsah direktáře	
I. ÚSILÍ O JEDNOTU KŘESŤANŮ.....	
Církev a její jednota v Božím plánu	
Církev jako společenství	
Rozdělení křesťanů a obnova jednoty	
Ekumenizmus v životě křesťanů	
Jednotlivé úrovně ekumenické činnosti	
Složitost a různorodost situace v ekumenizmu	
Sekty a nová náboženská hnutí	
II. ORGANIZACE SLUŽBY KŘESŤANSKÉ JEDNOTĚ V KATOLICKÉ CÍRKVI.....	
Úvod.....	
Diecézní ekumenický pracovník.....	
Diecézní ekumenická komise nebo sekretariát.....	
Ekumenická komise synod východních katolických církví a biskupských konferencí.....	
Ekumenické struktury v jiných církevních kontextech.....	
Společnosti zasvěceného života a společnosti apoštolského života.....	
Organizace věřících.....	

Papežská rada pro jednotu křesťanů.....

III. EKUMENICKÁ FORMACE V KATOLICKÉ CÍRKVI.....

Potřebnost a účel ekumenické formace.....

Přizpůsobení formace konkrétním podmínkám jednotlivců.....

A. Formace všech věřících.....

Prostředky formace.....

Prostředí vhodná pro formaci.....

B. Formace osob činných v pastorači.....

1. Kněží a jáhnové.....

a) Nauková formace.....

a-1) Ekumenický rozměr jednotlivých předmětů.....

a-2) Ekumenický rozměr teologických disciplín obecně.....

a-3) Ekumenický rozměr jednotlivých teologických disciplín.

a-4) Samostatný cyklus přednášek o ekumenizmu.....

b) Ekumenická zkušenost.....

2. Nevysvěcení služebníci a spolupracovníci.....

a) Nauková formace.....

b) Ekumenická zkušenost.....

C. Specializovaná formace.....

Úloha církevních fakult.....

Úloha katolických univerzit.....

Úloha specializovaných ekumenických institutů.....

D. Trvalá formace.....

IV. SPOLEČNÉ SDÍLENÍ ŽIVOTA

A DUCHOVNÍ ČINNOSTI POKŘTĚNÝCH.....

A. Svátost křtu.....

B. Spoluúčast na duchovních aktivitách a zdrojích.....

Všeobecné zásady.....

Společná modlitba.....

Spoluúčast na nesvátočné liturgické bohoslužbě.....

Spoluúčast na svátostném životě, zvláště pak eucharistii...

a) Spoluúčast na svátostném životě s členy různých východních církví.....

b) Spoluúčast na svátostném životě s křesťany jiných církví a církevních společenství.....

c) Spoluúčast na jiných zdrojích duchovního života a aktivity.....

C. Smíšená manželství.....

V. EKUMENICKÁ SPOLUPRÁCE, DIALOG A SPOLEČNÉ SVĚDECTVÍ.....

Formy a struktury ekumenické spolupráce.....

Rady církví a křesťanské rady.....

Ekumenický dialog.....

Společná práce s Písmem.....

Společné liturgické texty.....

Ekumenická spolupráce v katechezi.....

Spolupráce v institutech vyššího studia.....

V seminářích a ve studiu 1. cyklu.....

V teologickém výzkumu a studiu 2. a 3. cyklu.....

Pastorační spolupráce ve zvláštních situacích.....

Spolupráce v misijní činnosti.....

Ekumenická spolupráce v dialogu s jinými náboženstvími.....

Ekumenická spolupráce ve společenském a kulturním životě...

a) Spolupráce při studiu sociálních a etických otázek.....

- b) Spolupráce v oblasti rozvoje, lidských potřeb a ochrany stvoření.....
- c) Spolupráce v oblasti medicíny.....
- d) Spolupráce v hromadných sdělovacích prostředcích.....

¹ Sekretariát pro jednotu křesťanů (SPCU), Ekumenický direktář, Ad Totam Ecclesiam, AAS 1967, 574-592; AAS 1970, 705-724.

² Projev papeže Jana Pavla II. na plenárním zasedání Sekretariátu pro jednotu křesťanů, 6. února 1988, AAS 1988,1203.

³ Kromě nich jsou motem propriem Matrimonia mixta, AAS 1970, 257-263; Úvahy a návrhy týkající se ekumenického dialogu, informační servis SPCU (IS) 12,1970, str. 5-11; Instrukce k připouštění ostatních křesťanů k eucharistickému přijímání v katolické církvi, AAS 1972, 518-525; Poznámka o některých interpretacích Instrukcí zabývajících se jednotlivými případy, v nichž mohou být připuštěni k eucharistickému přijímání v katolické církvi, AAS 1973, 616-619; dokument o Ekumenické spolupráci na regionální, národní a místní úrovni, SPCU, IS 29, 1975, str. 8-31; apoštolská exhortace papeže Pavel VI. Evangelii Nuntiandi (EN), 1975; apoštolská konstituce Jana Pavla II. Sapientia Christiana (SapC) o církevních univerzitách a fakultách, 1979; apoštolská exhortace Jana Pavla II. Catechesi Tradendae, 1979; a Relatio Finalis mimořádné biskupské synody 1985; Ratio Fundamentalibus Institutionis Sacerdotalis Kongregace pro katolickou výchovu, Řím, 1985; apoštolská konstituce Ex Corde Ecclesiae, AAS 1990, 1475-1509.

⁴ AAS 1988, 1204.

⁵ Srv. CIC, Kán. 755; CCEO, Kán. 902 a 904,1. V tomto direktáři se adjektivum katolický vztahuje na věřící a církve, které jsou v plném společenství s římským biskupem.

⁶ viz níže pozn. č. 35-36.

⁷ Apoštolská konstituce Pastor Bonus uvádí:

"Čl. 135: Úkolem Rady je odpovídajícím způsobem se soustředit na iniciativy a ekumenické činnosti, jejichž cílem je obnovení jednoty křesťanů.

Čl. 136: (1) Dbá na to, aby dokumenty Druhého vatikánského koncilu pojednávající o ekumenických otázkách byly uváděny do praxe. Zabývá se správnou interpretací zásad ekumenizmu a nařizuje jejich vykonání. (2) Podporuje, přivádí dohromady a koordinuje národní a mezinárodní katolické organizace pro jednotu křesťanů a

pozorně sleduje jejich iniciativy. (3) Po předchozí konzultaci s papežem pečuje o vztahy ke křesťanům z církví a církevních společenství, kteří dosud nejsou s katolickou církví v plném společenství, zvláště navazuje dialogy a jednání podporující jednotu s těmito křesťany. Práci vykonává s kvalifikovanými a v teologických dogmatech osvědčenými odborníky. Vysílá katolické pozorovatele na křesťanská setkání a zve pozorovatele z jiných církví a církevních společenství na katolická shromáždění, kdykoli to považuje za vhodné.

Čl. 137: (1) Poněvadž se skutečnosti, jimiž se Rada zabývá, často svou podstatou dotýkají otázek víry, musí postupovat v úzkém sepětí s Kongregací pro nauku víry, zvláště jedná-li se o vydání dokumentů a prohlášení pro veřejnost. (2) Jedná-li se však o významné skutečnosti týkající se oddělených východních církví, musí nejdříve konzultovat Kongregaci východních církví.

⁸ Není-li stanoveno jinak, je v tomto direktáři termínem partikulární církve označována diecéze, eparchie nebo jim odpovídající území církevní správy.

⁹ Jan 17,21; srv. Ef 4,4.

¹⁰ Věřoučná konstituce Lumen Gentium (LG) 1.

¹¹ Srv. LG 1-4 a také koncilní Dekret o ekumenizmu Unitatis Redintegratio (UR) 2.

¹² Srv. UR 2.

¹³ LG 2 a 5.

¹⁴ UR 2; Ef 4,12.

¹⁵ LG kap. III.

¹⁶ Sk 2,42.

¹⁷ Relatio Finalis Mimořádné biskupské synody z r.1985, "Eklesiologie společenství je ústřední a základní myšlenkou koncilních dokumentů" (C,1). Srv. Kongregace pro nauku víry, List biskupům katolické církve o některých aspektech církve jako společenství (28. května 1992).

¹⁸ Srv. LG 14.

¹⁹ Koncilní Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi, Christus Dominus (CD) 11.

²⁰ Srv. LG 22.

²¹ J 17,21.

²² LG 8.

²³ LG 9.

²⁴ Srv. UR 3,13.

²⁵ Srv. UR 3: "Neboť ti, kdo věří v Krista a řádně přijali křest, jsou v určitém společenství s katolickou církví, i když ne dokonalém. Je pravda, že mezi nimi a katolickou církví jsou rozpory různého druhu jak v oblasti víry a někdy i kázně, tak ohledně struktury církve, takže plnému církevnímu společenství stojí v cestě nemalé překážky, někdy dosti vážné, o jejichž odstranění se snaží ekumenické hnutí." Vliv těchto neshod trvá a někdy způsobuje nová rozdělení.

²⁶ UR 3.

²⁷ UR 4.

²⁸ Srv. UR 24-18. Pojem "pravoslaví" se obecně užívá v souvislosti s východními církvemi, které přijaly rozhodnutí Efeského a Chalcedonského koncilu. Poslední dobou je však z historických důvodů používán také pro církve, které dogmatické učení jakéhokoli z těchto koncilů nepřijaly (srv. UR 13). Abychom se vyvarovali zmatku, je v direktáři používán termín "východní církve", označující veškeré církve jednotlivých východních tradic, které nemají plné společenství s římskou církví.

²⁹ Srv. UR 21-23.

³⁰ Tamtéž 3.

³¹ Srv. tamtéž 4.

³² UR 2; LG 14; CIC Kán. 205; CCEO Kán. 8.

³³ Srv. UR 4,15-16.

³⁴ Relatio Finalis Mimořádné biskupské synody, 1985, C,7.

³⁵ Srv. J 17,21.

³⁶ Srv. Ř 8,26-27.

³⁷ Srv. UR 5.

³⁸ Srv. pozn. 92-101.

³⁹ Direktář v souladu s terminologií CCEO používá pojem místní ordinář také pro místní hierarchické struktury východních církví.

⁴⁰ Termínem synody východních katolických církví jsou podle CCEO označovány vyšší orgány východních katolických církví sui iuris.

⁴¹ Srv. Koncilní prohlášení Dignitatis Humanae (DH) 4: "Při šíření náboženské víry a při zavádění zvyků je však vždycky třeba zdržet se všeho, co by působilo dojmem donucování nebo nečestného či nevhodného přemlouvání, zvláště když jde o lidi prosté nebo chudé." Prohlášení zároveň potvrzuje, že: "Náboženské společnosti mají též právo, aby se jim nebránilo veřejně víru vyučovat a vyznávat slovem i písmem" (tamtéž).

⁴² Srv. UR 9-12,16-18.

⁴³ UR 8.

⁴⁴ 1 K 13,7.

⁴⁵ Srv. UR 3.

⁴⁶ Srv. LG 23; CD 11; CIC Kán. 383,3 a CCEO Kán. 192,2.

⁴⁷ Srv. CIC Kán. 755,1; CCEO Kán. 902 a 904,1.

⁴⁸ Srv. CIC Kán. 216 a 212; CCEO Kán. 19 a 15.

⁴⁹ Srv. Il fenomeno delle sette o nuovi movimenti religiosi: una sfida pastorale; prozatímní zpráva vycházející z odpovědí (přibližně 75) a dokumentace doručené do 30.10. 1985 od regionálních a národních biskupských konferencí, SPCU, IS 1986, č. 61, str. 144-154.

⁵⁰ Srv. níže č. 166-171.

⁵¹ UR 4.

- 52 Srv. CCEO Kán. 904,1; CIC Kán. 755,2.
- 53 srv. UR 9,11 a Reflections and Suggestions concerning Ecumenical dialogue, pozn. 3 výše.
- 54 srv. UR 12; koncilní Dekret o misijní činnosti církve Ad gentes (AG) 12 a Ecumenical Collaboration at the Regional, National and Local Levels, pozn. 3 výše.
- 55 srv. UR 5.
- 56 Srv. AG 15; viz také tamtéž 5,29; srv. EN 23,28,77; viz také níže č. 205-209.
- 57 UR 5.
- 58 Srv. tamtéž 7.
- 59 Tamtéž 6.
- 60 Ambrosiaster, PL 17,245.
- 61 Srv. CIC, Kán. 209,1; CCEO, Kán. 12,1.
- 62 Věřoučná konstituce o Božím zjevení Dei Verbum (DV) 21.
- 63 Srv. UR 21.
- 64 EN 77.
- 65 Srv. UR 11; AG 15. K těmto otázkám srv. Všeobecný katechetický direktář 27,43 a srv. níže uvedené poznámky 75 a 176.
- 66 Srv. UR 3-4.
- 67 Srv. CT 3 a CCEO, Kán. 625.
- 68 Srv. CT 32.
- 69 Srv. tamtéž.
- 70 Srv. UR 6 a Pastorální konstituci o církvi v dnešním světě Gaudium et Spes (GS) 62.
- 71 Ohledně ekumenické spolupráce na poli katecheze viz CT 33 a také pozn. 188-190 níže.

- 72 Konstituce o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium (SC) 14.
- 73 Tamtéž 2.
- 74 UR 2.
- 75 SC 48.
- 76 UR 8.
- 77 Srv. tamtéž 7.
- 78 Srv. LG 15 a UR 3.
- 79 Srv. pozn. 102-142 viz níže.
- 80 Srv. pozn. 161-218 viz níže.
- 81 LG 11.
- 82 Srv. EN 71; viz také pozn. 143-160 níže.
- 83 Apoštolská exhortace papeže Jana Pavla II. Familiaris Consortio (FC) 78.
- 84 Srv. CIC, Kán. 529,2.
- 85 Koncilní prohlášení Gravissimus Educationis (GE), 6-9.
- 86 Srv. LG 31.
- 87 UR 24.
- 89 Srv. GS 62,2; UR 6; Kongregace pro nauku víry Mysterium Ecclesiae (ME) 5.
- 90 Ekumenický direktář, AAS 1970, č. 74.
- 91 Srv. ME 4; viz také 61a a 176.
- 92 UR 10; srv. CIC, Kán. 256,2; CCEO, Kán. 350,4 a 352,3.
- 93 Srv. UR 14-17.
- 94 Srv. UR kap. I.
- 95 Srv. tamtéž kap. III.

⁹⁶ Srv. pozn. 76-80 výše.

⁹⁷ Srv. pozn. 194-195 níže.

⁹⁸ Srv. pozn. 192-194 níže.

⁹⁹ Srv. Koncilní dekret Perfectae Caritatis (PC) 2.

¹⁰⁰ Srv. pozn. 50-51 výše.

¹⁰¹ Srv. SapC, Praktické zásady, čl. 51,1,b.

¹⁰² SapC 69.

¹⁰³ Srv.UR 22.

¹⁰⁴ Srv. tamtéž 22.

¹⁰⁵ S úctou ke všem křesťanům, je třeba zvážit nebezpečí neplatnosti křtu udíleného pokropením, zvláště několika lidí naráz.

¹⁰⁶ Srv. Ekumenický direktář (1967).

¹⁰⁷ Srv. CIC kán. 874, 2. Podle vysvětlení, které podávají Acta commissionis (Communicationes 5, 1983, s. 182), slovní spojení "communitatis ecclesialis" nezahrnuje východní pravoslavné církve, které nejsou v plném společenství s katolickou církví ("Notatur insuper Ecclesias Orientales Orthodoxas in schemate sub nomine communitatis ecclesialis non venire").

¹⁰⁸ Srv. Ekumenický direktář (1967), č. 48; CCEO kán. 685, 3.

¹⁰⁹ Srv. UR 4; CCEO kán. 896-901.

¹¹⁰ Srv. UR 4.

¹¹¹ Srv. CIC kán. 869,2 a č. 95 výše.

¹¹² Srv. CIC kán. 869,1 a 3.

¹¹³ Srv. UR 8.

¹¹⁴ Srv. UR 3 a 8; viz také č. 116 výše.

¹¹⁵ Srv. LG 8; UR 4.

¹¹⁶ Srv. UR 3.

117 Srv. UR 3, 15, 22.

118 Srv. CIC kán. 908; CCEO kán. 702.

119 Srv. UR 8.

120 Srv. SC 106.

121 Srv. CCEO kán. 881, 1; CIC kán. 1247.

122 Srv. CIC kán. 1247; CCEO kán. 881,1.

123 Srv. CIC kán. 1183, 3; CCEO kán. 876, 1.

124 Srv. CIC kán. 1184; CCEO kán. 887.

125 Srv. UR 14.

126 Tamtéž 15.

127 Tamtéž.

128 Srv. CIC kán. 844, 2 a CCEO kán. 671, 2.

129 Srv. CIC kán. 844, 3 a srv. pozn. 106 výše.

130 Srv. CIC kán. 840 a CCEO kán. 667.

131 Srv. UR 3.

132 UR 22.

133 Srv. UR 8; CIC kán. 844, 1 a CCEO kán. 671, 1.

134 Srv. CIC kán. 844, 4 a CCEO kán. 671, 4.

135 O těchto normách informujeme v následujících dokumentech: O připouštění jiných křesťanů k eucharistickému společenství v katolické církvi (1972) a Výklad "Instrukce o připouštění jiných křesťanů k eucharistickému společenství za určitých okolností" (1973).

136 Srv. CIC kán. 844, 5 a CCEO kán. 671, 5.

137 Srv. CIC kán. 844, 4 a CCEO kán. 671, 4.

138 Srv. CIC kán. 767 a CCEO kán. 614, 4.

139 Srv. CIC kán. 1124 a CCEO kán. 813.

140 Srv. FC 78.

- 141 Srv. UR 3.
- 142 Srv. CIC kán. 1125, 1126 a CCEO kán. 814, 815.
- 143 Srv. CIC kán. 1366 a CCEO kán. 1439.
- 144 Srv. UR 15.
- 145 Srv. CIC kán. 1127, 1 a CCEO kán. 834, 2.
- 146 Srv. CIC kán. 1127, 1 a CCEO kán. 834, 1.
- 147 Srv. CCEO kán. 835.
- 148 Srv. CIC kán. 1127, 2.
- 149 Srv. CIC kán. 1127, 2.
- 150 Srv. CIC kán. 1127, 3 a CCEO kán. 839.
- 151 Ordo celebrandi Matrimonium 8.
- 152 Srv. pozn. 125 výše.
- 153 Srv. pozn. 129 - 131 výše.
- 154 Srv. pozn. 125, 130 a 131 výše.
- 155 Srv. pozn. 132 výše.
- 156 UR 12.
- 157 Encyklika papeže Jana Pavla II. Redemptor hominis (RH) 12.
- 158 V tomto kontextu se všeobecně užívá pojem "církev" spíše v sociologickém než striktně teologickém smyslu.
- 159 SPCU, Ekumenická spolupráce na regionální, národní a místní úrovni, 4 A c).
- 160 Biskupské konference a synody východních katolických církví nesmí schválit katolickou účast v radách církví, ve kterých jsou skupiny, které nelze považovat za církevní společenství.
- 161 Srv. UR 9.
- 162 UR 11; srv. Ef 3,8.
- 163 Úvahy a podněty [...], 4 b; srv. dále UR 11 a ME 4. Viz také 61 a, 74-75 výše a 181 níže.

164 Srv. 1Te 2,13.

165 Srv. Ju 3.

166 LG 12.

167 Tamtéž.

168 Srv. UR 6 a GS 62.

169 Srv. UR 11.

170 Srv. DV kap.6.

171 UR 21.

172 Srv. CIC kán. 825, 2 a CCEO kán. 655, 1.

173 Nové revidované vydání z r.1987, přeracovaná verze z r. 1968. Otištěno v IS Sekretariátu pro jednotu křesťanů, č.65 (1987) s. 140 - 145.

174 Podle norem CIC kán. 825-827, 838, CCEO kán. 655-659 a dekretu Ecclesiae Pastorum de ecclesiae pastorum vigilantia circa Libros (19. 3. 1975) Posvátné kongregace pro nauku víry, v AAS 1975, 281-284.

175 CT 33.

176 Srv. UR 10-11.

177 Srv. č. 72 výše a Okružní list SPCU o ekumenické výuce, 6, v IS 62 (1986), s. 196.

178 Srv. CD 35, 5-6.

179 Srv. SPCU, Okružní list o ekumenické výuce, 10a, s. 197.

180 Tamtéž.

181 Srv. UR 1.

182 EN 77.

183 Tamtéž.

184 Srv. AG 6.

185 Tamtéž 15.

186 Srv. RH 11.

187 Srv. UR 12.

188 Tamtéž.

189 Srv. tamtéž.

190 Srv. papež Jan Pavel II., Výzva římské kurii, 28. června AAS 1985, 1148 -1159; sr. tamtéž encyklika Solitudo rei Socialis (SRS) č. 32.

191 Srv. SPCU, IS, 55, 1984, s. 42-43.

192 Ekumenická spolupráce [...] 3.

193 RH 8, 15, 16; SRS 26, 34.

194 SRS 36.

195 Srv. Ekumenická spolupráce [...] 3 g.

196 Papežská rada pro sociální komunikaci, pastorační instrukce Communio et progressio 99, AAS 1971, 593 -656.

197 Srv. Ekumenická spolupráce [...] 3 f.

198 Papežská rada pro sociální komunikaci, Kritéria pro ekumenickou a mezináboženskou spolupráci ve sdělovacích prostředcích 11 a 14, 1989, Origins, 1989, č. 23, 375-377.